

Obsah

Příloha č. 1 – Otázky polostrukturovaného rozhovoru	2
Příloha č. 2 – Dotazník sociální opory pro děti a dospívající	4
Příloha č. 3 – Rozhovor s Janem	7
Příloha č. 4 – Rozhovor s Jiřím	24
Příloha č. 5 – Rozhovor s Annou	38
Příloha č. 6 – Rozhovor s Natálkou.....	56
Příloha č. 7 – Rozhovor s Jonášem	68

Příloha č. 1 – Otázky polostrukturovaného rozhovoru

Úvodní otázky

- Kolik ti je let?
- Do jaké chodíš třídy?
- Baví tě škola?
- Co rád děláš ve volném čase?
- Věnuješ se nějakému kroužku?

Jak dítě vnímá rodinnou konstelaci

- Můžeš popsat svou rodinu a o každém jejím členovi mi něco říct?
- Máš pocit, že se rodiče tobě a tvému sourozenci věnují stejně?
- Chtěl bys s někým z rodiny trávit více času o samotě?

Jak dítě vnímá autismus

- Jak bys popsal autismus?
- Kdy sis poprvé uvědomil, že má tvůj sourozenec autismus?
- Čím se třeba tvůj sourozenec odlišuje od ostatních?
- Má diagnóza tvého sourozence nějaký ať už pozitivní nebo negativní vliv přímo na tebe?
- Jak autismus ovlivňuje chod vaší rodiny?

Jak vnímá svého sourozence

- Jak bys popsal váš vztah? (Pokud má ještě jiné sourozence, tak čím se vztahy liší)
- Máš pocit, že jsi pro svého sourozence důležitý? Dokážeš mu třeba s něčím pomoci?
- Pomáhá naopak někdy s něčím on tobě?
- Závidíš někdy svému sourozenci něco? Pokud ano, tak co?
- Trávíš s ním rád svůj volný čas? Hrajete si spolu například?
- Vzpomeneš si na nějaký pro tebe důležitý, pozitivní či negativní zážitek se sourozencem?

Kontakty mimo rodinu

- Máš dostatek prostoru na to, věnovat se svým zájmům? Chodíš např. na nějaké kroužky?
- Chodí k vám domů na návštěvu tvoji přátelé? Jak na sourozence reagují?

- Kdo kromě rodičů ti v životě nejvíce pomáhá?
- Kdo kromě rodičů pomáhá nejvíce tvému sourozenci?
- Kdo pomáhá tvým rodičům?
- Mluvil jsi o svém sourozenci někdy s nějakým odborníkem? Pokud ano, pomohlo ti to?

Budoucnost

- Chtěl bys, aby se u vás doma něco změnilo?
- Co myslíš, že tvého sourozence čeká v budoucnosti?
- Myslíš, že budeš v jeho budoucnosti hrát důležitou roli?
- Chtěl bys, aby vznikalo více služeb, které by mohly pomoci tobě či tvému sourozenci? Pokud ano, tak jaké?

Příloha č. 2 – Dotazník sociální opory pro děti a dospívající

DOTAZNÍK SOCIÁLNÍ OPORY PRO DĚTI A DOSPÍVAJÍCÍ

CASSS-CZ

© Ch. K. Malecki, M. K. Demaray, S. N. Elliott 2002

© Translation and modification: D. Komárek, E. Ondřejová, J. Mareš 2002

Identifikační údaje

Jméno a příjmení	Pohlaví: chlapec - dívka	
Obec, město	Škola	Třída
Dnešní datum		

V tomto dotazníku nás zajímá, jakou pomoc a oporu dostáváte od rodičů, učitelů nebo dalších lidí ve vaší škole.

Přečtěte si, prosím, pozorně každé tvrzení a odpovídejte podle pravdy. Neexistují zde nějaké dobré nebo špatné odpovědi. Vaše situace se může lišit od situace Vašich spolužáků nebo kamarádů.

Nás zajímá právě ta Vaše.

POKyny PRO VYPLŇOVÁNÍ:

Odpovídá se zakroužkováním zvolené odpovědi.

Pokud se spletete nebo chcete změnit svou odpověď, nevadí.

Škrtnete to, co neplatí a zakroužkujete to, co platí.

Zde je ukázka toho, jak se má dotazník vyplňovat.

U každé činnosti nás zajímá, jak často se odehrává a současně jak je pro Vás osobně důležitá.

		Jak často?					Jak důležité?				
		Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy	Nedůležité	Důležité	Velmi důležité	
E	I A I	Moji rodiče									
		7	pochválí mě, když se mi něco povede					1	2	3	

V tomto případě rodiče žáka téměř nikdy nepochválí, ačkoli na to žák čeká, považuje pochvalu od rodičů za důležitou.

Nyní už se můžete pustit do odpovídání.

Žádnou otázku nemůžete vynechat nebo přeskočit.

Pokud by Vám bylo něco nejasného, přihlaste se a zeptejte se.

				Jak často?					Jak důležité?			
				Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy	Nedůležité	Důležité	Velmi důležité
E	I	A	I	Moji rodiče								
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3

				Jak často?					Jak důležité?			
				Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy	Nedůležité	Důležité	Velmi důležité
E	I	A	I	Moji učitelé (můj učitel)								
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3

				Jak často?					Jak důležité?			
				Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy	Nedůležité	Důležité	Velmi důležité
E	I	A	I	Moji spolužáci								
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3
				1	2	3	4	5	6	1	2	3

				Jak často?					Jak důležité?					
Můj kamarád/kamarádka				Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy	Nedůležité	Důležité	Velmi důležité		
E	I	A	I	Můj přítel (moje přítelkyně)										
☐	☐	☐	☐	37	chápe mé pocity	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	38	zastane se mě, když se jiní ke mně chovají špatně	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	39	pomůže mi, když se cítím osamělá/ý	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	40	pomůže mi svými nápady, když nevím, co dělat	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	41	dává mi dobré rady	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	42	vysvětlí mi věci, kterým nerozumím	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	43	řekne mi, když se mu (jí) líbí to, co dělám	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	44	citlivě mě upozorní, když dělám chyby	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	45	citlivě mi řekne pravdu o tom, jak se mi daří dělat věci, jak na tom jsem	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	46	pomůže mi, když to potřebuji	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	47	podělí se se mnou o své věci	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	48	udělá si čas, aby mi pomohl(a) řešit moje problémy	1	2	3	4	5	6	1	2	3

				Jak často?					Jak důležité?					
Lidé ve škole				Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy	Nedůležité	Důležité	Velmi důležité		
E	I	A	I	Lidé ve škole										
☐	☐	☐	☐	49	zajímají se o mě	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	50	rozumí mi	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	51	naslouchají mi, když to potřebuji	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	52	dobře mi radí	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	53	pomáhají mi řešit problém tím, že mi poskytnou informace	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	54	vysvětlí mi věci, kterým nerozumím	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	55	řeknou mi, jak si vedu	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	56	pochválí mě, když se mi něco povede	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	57	jemně mě upozorní, když dělám chyby	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	58	udělají si čas, aby mi pomohli s rozhodováním	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	59	věnují mi čas, když potřebuji pomoc	1	2	3	4	5	6	1	2	3
☐	☐	☐	☐	60	zajímají se, jestli mám všechny pomůcky, které potřebuji	1	2	3	4	5	6	1	2	3

Děkujeme Vám za spolupráci a prosíme:

Projděte ještě jednou celý dotazník a podívejte se, zda jste někde nezapoměli zakroužkovat svou odpověď. Těžko bychom ji potom za Vás domýšleli...

Příloha č. 3 – Rozhovor s Janem

Tak začneme nějak jednoduše, takže kolik je ti let?

Jedenáct.

Jedenáct, takže chodíš do páté třídy?

Jojo, do pátý.

A chodíš někde tady do školy nebo někam musíš dojíždět?

Jojo, hnedka tady kousek.

A baví tě škola?

Jako celkem jo.

A výzo bude dobrý?

Jojo, jako vždycky.

Samé jedničky?

Jojo.

A co tě baví ve škole nejvíc?

Asi informatika.

Jo a co tam třeba děláte?

No dělali jsme nějaký prezentace, teďka včera jsme vlastně dělali gify jakoby.

Gify? A co jsi udělal za gif?

Já jsem vzal kus videa z toho... z truck fails od fail army, takže jsem měl gif, jak prostě, jak nějaký lidi jakoby vytahovali z auta nějaký bedny s pivem a celý se jim to zřítilo a rozsypalo.

Takže se jim to pak celý rozsypávalo znova a znova.

Ano (směje se)

Takže tě baví počítače jo? Myslíš, že by ses tomu chtěl třeba někdy víc věnovat?

Jojo, to bych asi chtěl.

A co ještě děláš? Máš nějaké kroužky, koukám, že máš s sebou nějaký nástroj, co to je?

No to mám ukulele. Jinak rád lezu, no vlastně v pondělí mám angličtinu, oddíl, ten je dobrej a plavání, to mě nebaví. V úterý mám angličtinu a lezení, to je dobrý, ve středu mám angličtinu, ne tu vlastně ve středu nemám, a ještě mám ukulele, to je takový, jakože teďka tam začínáme dělat tu teorii, a to mě moc nebaví. Ve čtvrtek, to mám volno a v pátek mám jenom angličtinu.

Hm, takže toho máš opravdu hodně a nejlepší je z toho co? Oddíl, nebo lezení?

Lezení.

A co to je za oddíl? Turist'ák? Skaut?

Noo to je pionýr, oddíl Oko.

Takže jezdíte na výpravy a tábory, a tak jo? Nepojede třeba teď jak budou pololetky, nebo jarňáky někam?

No zrovna tenhle víkend se jede do Poděvous, ale tam já nejedu, protože to... protože jsou zkoušky nanečisto na tom, na gymnáziu Nad Štolou a zároveň pak vlastně ještě mám pavědu, což jakoby takový... To je vlastně pro děti udělaný jakoby různý témata, je to vždycky v sobotu a teď zrovna bude nějaký kódování, což je taky nějaký programování.

Takže chceš jít teď po páté třídě na gympl?

Jojo na osmiletěj.

A na tu Štolu?

Jojo Nad Štolu a druhý bude buď Kepler, nebo Alej.

Na Keplera já jsem chodila, to bylo fajn, taky na osmiletý.

Tam maj dobrý to, že tam je lezecká stěna.

No to je pravda, mě to tedy vždycky trochu trápilo, ale určitě je to pro lidi, které to baví velká výhoda. Je to tam fajn. Štola, no tam je kousek odtamtad' základka a tam pracuju

ted' já, takže studenty z gymplu potkávám každé ráno. A tam je vedle ta sportovka ne? Tam by taky mohli mít dobré sportovní vybavení.

To nevím, každopádně tam maj automat na školní potřeby, což je naprosto super.

Joo, to jsem viděla v nějaké reportáži, to je super, no. To si často říkám, že by potřebovaly děti u nás ve škole.

No u nás asi taky.

A všechny ty kroužky máš tady?

No to ne vlastně, ve škole mám jenom tu angličtinu, to mám třikrát tejdně.

A na ostatní dojíždíš někam?

Ano.

No tak to jsi docela vytížený.

Turist'ák mám v Terronský, plavání mám v Holešovicích, lezení mám tady na sportovišti ČVUT, tam je celkem slušná stěna i boulder, ukulele to mám ve stanici techniků... No a to je všechno.

Tak to si moc neodpočineš teda, není to někdy na tebe už moc?

Nee, zvládám v pohodě.

Tak to je fajn... No a mohl bys mi nějak trochu popsat tvoji rodinu? Kolik vás tam je doma...

No jsme tam čtyři...

Tak mi zkus o každém něco říct. Něco o mamce, o tátovi, o sobě...

No máma pracuje na VŠCHT, což je naprosto super, protože když jsou státnice, tak přinese domů spoustu jídla.

A je hodná máma?

Joo je...

Co táta?

Taky.

Taky. A co dělá táta?

No ten pracuje na počítači v takové menší firmě, taky furt něco kutí ve sklepě. Ted'ka vlastně to... až nám přijde jeden zesilovač, tak začnem vyrábět takový malý přenosový bluetooth reprák, vlastně jsme vyrobili tři kombíčka, asi pět ukulelí, jako z části jsme si je objednali. To... co ještě? Saunu jsme si postavili ve sklepě...

Teda vy toho děláte.

No... pak taky ještě rád střílim.

Z čeho střílíš?

Ze vzduchovky, jsem dostal k narozeninám ted'ka.

A ty střílíš někde venku na terč jo?

Já střílim ve sklepě.

Ještě jsi nic nezničil?

Nene, zatím ne. Nejlepší je střílet brokama do plechovky.

No ale jste doma čtyři, jsi tam ty, o sobě už jsi mi něco řekl a kdo je ten čtvrtý?

Ségra.

A kolik je ségře?

Čtrnáct.

Tak mi o ní něco pověz.

Hmm... Ráda vaří a vybarvuje si... Hmm provokuje.

A čím tě provokuje?

Noo prostě furt do mě nějak š'ouchá a takový věci a taky strašně mluví. Nedá se to zastavit, furt musí něco říkat a taky strašně drmolí, takže jí většinou ani není rozumět. No vaří celkem dobře.

Tak to se hodí ne, ségra, která vaří?

To jo.

A máš pocit, že se rodiče tobě a ségře věnujou stejně?

Jo.

A chtěl by si s někým z rodiny trávit víc času?

Nevim.

Když máš taky tolik těch kroužků ještě, nechtěl bys někdy být doma třeba s tátou, nebo mámou? Nebo se ségrou?

No s tátou kutim, teď jsme třeba postavili tohle banjo. To mám tady přímo s sebou. (ukazuje banjo)

No krásný, super.

Uvnitř je nacpanejch asi pět houbiček na nádobí, jinak by bylo pěkně hlasitý.

No a když se vrátíme k ségře, tak co je na ní zvláštního?

Noo jako chová se furt tak jako trochu dětsky, kouká se prostě na pohádky třeba na Pata a Mata a ovečku Shaun prostě. To... furt si ráda maluje a vybarvuje omalovánky.

Kam vlastně chodí do školy? Na nějakou jinou školu než ty?

Jako já tady.

Takže je teď v sedmičce?

Jojo v sedmý.

No a jak bys popsal autismus?

Jako noo... Ten člověk je jako furt, jako kdyby byl trochu mladší mi přijde. A jako třeba když se něco jako řekne, tak pak nemá, když se něco pak má změnit, tak pak nemá rád, že se to mění, když je něco naplánovaný třeba.

A jak třeba ségra reaguje, když se něco změní?

No třeba když jí máme řekne, že bude mít chleba se šunkou a pak zjistí, že šunka došla, tak se urazí, začne brečet a zaleze si do pokojíčku.

Takže se většinou jako urazí? Nebo jak?

Noo, našťve se.

Tak to je docela náročný ne? Když musíte mít všechno naplánované dopředu?

To jo, ale tak už to začíná být trochu lepší.

Jo? Myslíš, že se ségra změnila? Vyrostla?

Tojo, už je to míň.

A kdy sis to poprvé uvědomil, že je ségra v něčem jiná než třeba ostatní děti?

Hmmm to nevím. To nevím.

Ségra je teda o tři roky starší než ty, tak to už asi když jsi to začal vnímat, tak už to všichni věděli, že má autismus ne?

Hmm

A teď třeba když vidíš ve škole, jak se chová, nebo jaký má spolužáky, tak vnímáš, že je v něčem odlišná?

Jako no kamarádí teďka s tou Klárou..

Má ségra třeba asistentku?

Má.

A pomáhá jí v učení tedy?

Jojo.

A bez ní by to asi nešlo co?

Asi ne.

A vy máte ve třídě asistentku?

Nene.

A myslíš, že to že je ségra v něčem jiná, že má nějakou diagnózu, má vliv přímo na tebe?

Myslíš, že to nějak ovlivňuje tvůj život?

Nevim, jako je to dost otravný poslouchat pořád, co říká jako...

A myslíš, že je to spíš pozitivní, nebo negativní? Když tě otravuje, tak je to asi spíš negativní co?

Tojo.

A je to v něčem i dobrý?

No jako občas se od ní třeba dozvim něco ze školy, co nám třeba ještě neříkali ve třídě.

Protože je starší, tak už třeba něco ví napřed jo? Co jste se ještě neučili

No.

A teda ovlivňuje to nějak chod vaší rodiny? Asi musíte všechno dopředu naplánovat...

Hmm, no třeba to... Třeba že je teďka ten vejlet, prostě se musí předem rozhodnout, jestli tam půjde nebo ne...

A když jedete třeba na dovolenou, tak to musíte mít taky předem naplánované a říct jí to?

Ne to ne.

Takže myslíš, že to nějak ovlivňuje chod vaší rodiny?

No trochu asi jo.

A v čem?

Třeba jako to... Že prostě jí vždycky jako musíme přichystat snídani a tak...

Ty si děláš snídani sám?

Jo.

To jsi teda dobrej.

No ona teďka máma stejně jezdí brzo do tý práce...

Takže nemůže moc připravovat snídaně, jasný...

No maximálně nám tak ukrojí chleba třeba.

No i to se počítá. A jaký máš vztah se ségrou?

Jako občas je to celkem v pohodě, ale občas mě naštvě tím, že furt něco povídá. Že třeba když si třeba chcem pustit nějaký film, tak nám pak třeba zase vlez tam jako do obýváku a jako schválně nám tam jako si stoupne před monitor a tak.

A proč to myslíš dělá?

Nevim...

A co třeba tak povídá, že tě to tak rozčiluje?

Hmmm jako všechno možný, třeba furt jako to, nějaký věci ze ZOO, což mě až tak moc jako nezajímá, no a furt jako hodně o zvířatech...

A to tebe nebaví zvířata?

No moc ne.

A jaký zvířata ji baví?

No všechny, ale nejvíc ptáci.

A máte doma nějaké zvíře?

Doma žádný zvíře nemáme, protože jako táta má alergii na chlupy, jinak bychom určitě měli psa.

A ty bys chtěl psa?

Chtěl. Asi třeba slovenskýho ovčáka.

A co třeba tě ještě štvě na ségře?

No jako furt mě otravuje s tou ZOO a tak a když jí třeba několikrát řeknu, ať mi neleze do pokoje, tak ona tam i tak furt musí lízt.

A co v takovém případě děláš? Jdeš třeba za rodičema?

No prostě jí znova řeknu, ať mi tam neleze.

Takže jsi v tom trpělivej celkem. A když už tě třeba hodně štve, tak jdeš za rodičema?

Tojo.

A pomůžou ti?

Noo jako jo...

A jak? Řeknou jí ať ti tam neleze a rodiče ségra poslechne?

Jako celkem často jo...

Často... Takže ne úplně vždycky?

No to ne no.

A myslíš, že jsi pro ségru důležitěj?

To nevím.

Tak si když ti chce ty věci vyprávět, tak asi jsi pro ní důležitěj, že to chce říct zrovna tobě...

Nevím, ona to chce říct každému.

Myslíš, že kdybych přišla, tak mi to taky začne vyprávět?

Jo.

A ona má jako nastudovaný nějaký encyklopedie a potom vypráví o těch zvířatech jo?

Ano.

Takže už to taky umíš všechno nazpaměť?

Ne.

To budeš mít výhodu, až to budete probírat v přírod'áku. Možná už teď ne? Že víš spoustu věcí.

Hmm, akorát že vždycky když mi to začne povídat, tak se snažim někam utýct, kde se to dá zamknout a neposlouchám to.

No a pomáháš někdy ségře s něčím? Nebo ona tobě?

Hmm to jo.

Tys říkal, že ona vaří, tak co třeba vaří?

Nevim, no ta občas udělá polívku a tak...

A co děláš ty, abys jí pomohl?

No třeba jí mažu chleba a tak. Dělam čaj.

Takže vy se vlastně o sebe celkem postaráte, vy si navzájem vaříte. To je hezký. A co třeba se školou? To si nepomáháte?

To ne, protože je to úplně jiný učivo.

A ona se třeba někdy nekoukne, co děláš ty ve škole? Nezajímá jí to?

Ne.

A má třeba ségra taky nějaký kroužky?

Noo jako nějaký jo, ve čtvrtek třeba chodí na nějakou přírodovědnou, tady v DDM místním, akorát se tam kromě ní nikdo nepřihlásil, takže je tam sama

No to jsou teda hodný, že to kvůli ní otevřeli.

Haha, to jo.

Takže chodí na přírodovědnou a ještě někam chodí?

Nooo, to je asi všechno. Jinak je doma, protože ona má ještě odpoledky. Navíc ona by ty kroužky asi ani moc nestihla, protože se furt musí učit doma s mámou.

A máma je odpoledne doma.

Jojo, přijde většinou nějak tak po tý druhý.

Takže vás ani nemusí hlídat babičky třeba, to je dobrý.

Ne, no vlastně já už mám jen jednoho dědečka, kterej ještě furt pracuje a pak jednu prababičku, která bydlí daleko.

Aha... No a závidíš třeba ségře někdy něco?

Jako ani ne, jenom vlastně má z Hestie jakoby tu kamarádku.

Co je Hestie?

To je nějaká taková společnost, kam se můžou přihlásit nějaký studenti jakoby a vlastně a pak se jakoby schází s těma dětma s autismem, nebo tak. A prostě jakoby pak spolu třeba někam chodí, každou chvíli je tady v kavárně a dává si nějaký dortíky a pak třeba chodí někam na výstavy a tak.

Takže to je nějaká studentka teda. A je fajn?

Celkem jo.

A to jí třeba závidíš, že bys taky chtěl někoho, kdo by s tebou někam zašel.

Jako jo, třeba bysem si někam rád zašel.

No ty vlastně ani nemáš moc čas si někam zajít přes týden, leda o víkendu vid'?

No leda o víkendu, akorát že to mám zas zkoušky na nečisto. V sobotu vlastně to mám vlastně občas i pavědu, v sobotu jsou normálně odpoledne, jakoby na Zatlace, ale teďka vlastně půjdu jenom dopoledne, ale to půjdu na to, Nad Štolu a pak vlastně odpoledne mám pavědu a teďka mám vlastně zase i každou neděli zase dopoledne.

A ještě máš občas výpravy co?

Noo to je jak kdy. No jako to vlastně jezdím docela rád, ale teďka moc jezdit nemůžu, protože máme předplacených ještě deset lekcí na těch přijímaček nanečisto a to bych jinak musel chodit ještě v pátek tam.

A není to trochu pruda, že se musíš ještě o víkendu takhle učit?

No jako... Trochu jo, ale jde to.

A máš tam aspoň nějaký kamarády?

No jako občas jo, ale ono tam hlavně není kdy si povídat, tam není moc čas.

Takže teda to by se ti líbilo, aby s tebou někdo občas někam zašel. Jak často chodí vlastně slečna za ségrou?

No většinou jednou za týden.

A to má pořád stejnou slečnu, nebo se nějak mění?

Jenom tuhle, teďkon už jí bude mít asi druhým rokem.

Tyjo, to je dlouho, to je fajn. A trávíte spolu se ségrou třeba volný čas? Ty ho moc nemáš, ale třeba večer? Třeba se spolu na něco koukáte? Nebo hrajete si spolu občas?

No jako... No občas sledujem, protože to vlastně jakoby stavíme hotel a tak. Jinak třeba jako občas třeba táta stáhne nějaký filmy, který by se jí i mohly líbit, ale ona většinou nechce a pak zas přijde, že se na to vlastně chce podívat, ale to je zas pak většinou pozdě.

Má třeba nějakej svůj oblíbenej film?

To nevim.

A ty máš nějakej oblíbenej film?

Noo Mars útočí?

Fakt jo? To je docela starej film už. To dávali o Vánocích zas, jsem se koukala.

Jooo, je starej ale je fakt dobrej. A pak mám ještě rád Návrat do budoucnosti.

To máš dobrej výběr hele, to mám taky ráda tyhle filmy. Takže se ségrou spolu moc netrávíte čas.

Moc né, spíš jsme každej u sebe.

A vzpomeneš si třeba na nějakej hezkej zážitek, co jste spolu zažili? Že sis třeba někdy řekl, že je to fajn mít takovouhle ségru? Anebo naopak nějakej špatnej?

Nevim..

No tak přemýšlej, když tak se k tomu vrátíme ještě... No a chodí k vám domů třeba tvoji kámoši?

Občas jo.

A reagujou nějak na ségru? Všímaj si, že je třeba něčím jiná?

No ona je většinou zalezlá v pokoji.

Pak neotravuje, když jsou tam kamarádi jo?

Ne to už ne, to už si nedovolí.

A nestydíš se za ní někdy třeba trochu?

Jako občas trochu jo.

A kdy třeba?

No jako třeba když si se spolužákama povídáme a ona tam pak přijde a začne jim jako povídat třeba zase o těch ptácích a tak, tak mi to přijde takový jako trochu trapný.

Maj tvoji kámoši třeba taky takovýhle sourozence?

Nene.

A kdo ti kromě rodičů třeba v životě pomáhá?

Nevim...

Třeba nějaký kámoši? Nebo i učitelé?

Učitelé ne.

Možná v turist'áku třeba? Nebo myslíš, že všechno zastanou rodiče, nikomu jinému se nesvěřuješ?

Nene, všechno asi jen doma.

A takhle ti to vyhovuje jo?

Jo.

A kromě rodičů tvojí ségře někdo pomáhá?

Ta slečna asi, že si s ní povídá. A jinak nevim...

A chodí třeba ségra ještě někam do NAUTISU? Nebo co dřív byla APLA?

Nene, ale dřív jsme párkrát jeli na nějaký ty pobyty pro rodiče s dětmi anebo na plavání chodíme no.

A kdy jste byli naposled na pobytu?

Já nevím před několika lety, to mi bylo tak šest nebo sedm.

A bylo to dobrý?

Celkem jo.

A na co si z toho pobytu tak vzpomínáš?

Nooo na chytání žab. To bylo vždycky nějak na začátku léta a když jsme byli někde kde měli rybník, tak jsme tam vždycky chytali malý žabičky.

A tam měli všichni teda i sourozence?

Jako jo.

A máš tam nějaký kámoše třeba?

Jojo třeba Petra, ten s náma chodí i na to plavání.

A myslíš, že někdo pomáhá tvým rodičům s něčím?

Así ne...

Všechno zvládaj jen sami, myslíš, jo?

Jojo.

A mluvil jsi někdy třeba o ségře s nějakým odborníkem, když se to takhle blbě řekne?

Ne.

A nechtěl bys třeba? Nebo já jsem třeba byla teď na sourozenecké skupině, tam byli kluci podobně starý jako ty, a tam hodinu hrajou nějaké hry a pak si hodinu povídají. Třeba o tom co je pro ně doma těžké nebo tak. Nic takového jsi nikdy nezažil, nebo o tom neslyšel třeba?

Nene.

A třeba s tím Petrem si můžete vyměnit svoje zkušenosti ne?

Hmm.

A chtěl bys aby se třeba u vás doma něco změnilo?

Noo nevim, asi ani ne.

Ani třeba aby ségra přestala bejt otravná...

Tojo, to určitě.

Chtěl by aby se na ségře něco změnilo?

Hmm jako, aby přestala otravovat s ptákama.

A to se vždycky zajímala jenom o ptáky, nebo třeba dřív jí zajímalo něco jiného?

Vždycky o ptáky.

To je stále co nacházet jo?

Jojo.

A co myslíš, že jí čeká v budoucnosti?

No to nevim.

Myslíš, že třeba půjde na vejšku?

To asi ne.

A co by tak myslíš mohla dělat?

To nevim

Třeba myslíš, že to vaření?

No to možná jo, to by mohla.

A myslíš si, že pro ní budeš ty v budoucnosti důležitěj? Že jí třeba budeš pomáhat s něčím?

Nevim.

Nepřemýšlíš nad tím někdy?

Nene.

A co bys ty chtěl dělat, až budeš velkej?

Noo programátora her.

Takže máš rád hry na počítači jo? A jaký?

Jojo, všechny možný. Třeba s kámošema hrajem Clash of clans, tam jsme si teď založili klan. Nebo občas třeba Lords.io nebo zombs.io, to je vlastně o tom jakoby, že si vlastně buduješ základnu a buduješ si svojí armádu.

Takže hlavně online hrajete jo?

Jojo hlavně online no.

Hmmm a hele chtěl bys třeba, aby se víc mluvilo o tom, jaký je to pro vás jako pro sourozence?

Nevim.

Mně třeba tak přijde, že ty organizace se věnují hlavně těm, dětem, které mají nějaké postižení, potom třeba občas je něco pro rodiče, jsou třeba nějak skupiny, kde si můžou vyměnit svoje zkušenosti a na ty sourozence se tak trochu zapomíná a pro některé to je třeba taky občas náročné... V čem myslíš, že je to třeba náročný pro tebe?

No jako... vlastně nevím...

Ptají se tě třeba ve škole, co to je autismus?

Ne.

Ale ví to tam, že máš takovou ségru vid'?

Jojo.

A všichni myslíš vědí, co to je jo?

Noo jako řekl bych, že celkem jo.

A co myslíš, že si tak představují pod tím?

To nevím.

A myslíš si, že všichni lidi s autismem jsou stejní?

Nene.

A čím se třeba liší?

No třeba co znám toho Ondru, tak ten jako třeba neotravuje vůbec a ten je spíš takovej, že skoro nemluví.

No a myslíš, že má něco společného se ségrou? Proč mají tedy stejnou diagnózu, když jsou každý jiný?

No to nevím.

V čem si tam mohli bejt podobný?

To nevím...

Tak třeba se říká, že lidi s autismem mají jakoby svůj svět, o něco se hodně zajímají.

Tvoje ségra má třeba ptáky, Ondra něco má?

Noo ten má zase kočky.

Takže taky zvířata. No tak dobře, chtěl by si mi ještě něco říct třeba?

Asi ne.

No tak dobře, tak ti moc děkuju.

Příloha č. 4 – Rozhovor s Jiřím

Tak mi řekni, kolik je ti let?

Je mi 12 roků.

Takže chodíš do šestý?

Ano.

A baví tě to ve škole?

Ano baví.

Co tě baví ve škole nejvíc?

Tělocvik.

A ještě něco?

Matematika.

A co bys chtěl dělat jednou?

Ještě nevím.

Chodíš na nějaké kroužky?

Na flétnu.

Na flétnu? A normální, nebo příčnou?

Normální zobcovou.

A to tě baví?

Jojo baví.

A ještě nějaký kroužek máš, nebo jen flétnu?

Ještě chodím na fotbal a na atletiku.

Takže jsi hodně sportovní?

Celkem jo.

A fotbal hraješ závodně?

Ano.

A co jinak rád děláš po škole, když nemáš kroužky?

Většinou chodím domů, anebo si v ulici hrajem s kamarádama a takhle.

A na co si hrajete třeba?

Třeba na babu.

Na počítači nehraješ?

Trošku, ale spíš na tom mobilu a takhle.

Jak máte často zápasy?

Hmm.... Většinou je máme o víkendech, skoro každý víkend.

A vyhráváte?

Někdy jo, někdy ne.

A co je to za soutěž? Nějaká liga?

No takovou ligu máme, takový mistrák, postupuje se z tabulky do celostátní soutěže a pak z té celostátní soutěže jsou dva finalisti, kteří pojedou hrát do zahraničí.

Myslíš, že se vám to podaří?

Jednou se nám to skoro podařilo.

Jo? A kam se jezdí do zahraničí?

Tak třeba do Německa a takhle. A jinak je to dobrý.

Jak máte často tréninky? To musíte mít často, když jste tak dobří ne?

No máme je v pondělí a ve čtvrtek.

Takže dvakrát týdně. A flétnu máš jednou?

Hmmm ano.

A kolik vás je doma? Ty, máma, ségra...

Jsme čtyři, máma, táta, ségra a já. A občas k nám přijíždí nevlastní brácha z Moravy.

To je syn od táty?

Jo, od nevlastního táty.

A tomu je kolik?

Hmmm osm.

A je dobře? Hrajete si spolu?

Jo je dobře, občas si hrajeme.

Tak co bys mi tak řekl o každém z nich? Něco o sobě, něco o mámě...

Tak třeba brácha nevlastní, tak ten, jak je malej, tak ještě nerozumí úplně těmhlectěm hrám, takže si spíš hraje sám a já jsem s kamarádama. Ségra, ta má autismus, takže není úplně normální, jestli se to dá takhle říct. Máma, ta je neslyšící a též nevlastní táta.

Já myslela, že je nedoslýchavá.

No ona je nedoslýchavá.

A táta nevlastní je úplně neslyšící?

Ten vlastní je úplně neslyšící a nevlastní je nedoslýchavý.

A jaká je máma?

Je skvělá.

Je přísná, nebo je hodná?

No přísná je dost.

Co bys mi o ní tak řekl ještě? Jaká je?

Tak je skvělá, hodně se o nás stará, spíš my jako děti neposloucháme moc, ale jinak bych to bez ní asi nedal.

Co táta?

Táta... No oba dva jsou skvělí prostě, taky se o mě hodně staraj.

Jak často se vídáš, s tím tátou druhým?

Ten nevlastní táta bydlí u nás a vlastní táta šel k přítelkyni.

Hm a jak se často vidíte?

S tím vlastním tátou se vídáme dvakrát za měsíc o víkendech, ale jinak ve čtvrtek se taky často vídáme ještě.

A stačí ti to?

Jo stačí.

A co ségra?

No ségra, ta, jak má tu nemoc, tak si s ní tak spíš hrávám a jinak je dobrá.

A jak se to u ní projevuje ten autismus?

No tak ona to má od narození, ona je prostě takhle celý život, a to se nedá vyléčit.

No ale jaká je? Jak se to u ní projevuje?

Tak neumí mluvit a prostě my nevíme, co ona chce a takhle.

A kolik je ségře mi ještě řekni.

Deset let.

Myslíš, že se vám všem věnují stejně rodiče?

Hm tak spíš ti tátové jsou víc v práci a máma nemá plný úvazek, takže jenom v pondělí a ve čtvrtek je celý den v práci a v úterý asi jen chvilku.

A myslíš, že tobě a sourozencům se věnuje stejně?

Así jo.

Nebo třeba že ségře se musí věnovat trošku víc?

No ségře to musí hodně.

A s čím jí třeba musí pomoci?

No tak třeba hlavně s tím životem, anebo třeba jí prostě vyzvedáváme ze školy, koupeme jí a takhle.

Ségra chodí do normální školy?

Nene do takový speciální školy.

No a chtěl bys někým z rodiny být víc času sám?

Tak občas různě.

Chtěl bys třeba, aby občas jste se nemuseli tolik věnovat ségře a bylo víc času na tebe?

No na mě maj dost času.

Jak bych mi popsal autismus? Co to je?

Autismus je nemoc, která... Jsou takový lehký, střední a těžký autismy. Ty lehký to maj třeba, že prostě občas ten člověk prostě neudělá to, co ten dotyčný chce, by udělal a má takový lehký vady. Ten střední, to už je něco horšího trochu, to je že už prostě občas... Nevim jak to popsat, ale jinak ten horší, to je úplně, že ten člověk neví, jak ten autista jako myslí, co chce a tyhlencty věci.

A to má tvoje ségra?

Ano.

A ona taky neslyší vid'? Nebo má kochleár.

Taky je neslyšící a má kochleár.

A tys byl na nějakém táboře pro rodiny dětí s autismem vid'?

Jojo byl.

A tak čím se tam ty děti s autismem tak podobaj?

Tam byli ty střední i těžký a lehký, takže každej se choval úplně jinak.

A tak proč myslíš, že maj všichni tu stejnou diagnózu, když jsou každej jinej?

No tak prostě ta nemoc, autismus, to má každej jinak.

Takže myslíš, že každý to má jinak?

No tak každej možná ne, třeba dva lidi můžou mít hodně podobnej autismus.

A kdy sis to poprvé uvědomil, že ségra má autismus?

No tak úplně jistě jsem si to uvědomil v deseti letech, ale jinak třeba v osmi letech, jsem si myslel, že prostě ségra má takovou zvláštní nemoc a když jsem byl malej, tak jsem to prostě vůbec nevěděl.

A v těch deseti letech sis to uvědomil jak?

No tak, že mi to máma vysvětlila a takhle a taky jsem si říkal, že bych jí měl víc pomáhat.

A s čím jí pomáháš?

Tak třeba jí pomáhám se oblékat a takhle.

Sama to nedokáže?

Nene, to sama neudělá.

A s čím ještě?

Třeba... No tak občas jí pomáhám do školy a takhle, nebo nakrmit, pohlídat.

A co dělají ve škole?

V její škole?

No, asi dělají něco jinýho, než vy co?

No tak oni nemaj takovýty normální předměty, jako je matematika, čeština, oni maj prostě takový předměty, že s něčím pracujou, povídaj si, aby ten autista poslouchal, nebo prostě dělaj aktivity...

A s čím jí můžeš pomoci do školy ty?

No tak třeba jí připravit věci, říct mámě, že potřebuje todlencto...

A hrajete si spolu třeba trošku?

No hrajeme si spolu chvíli.

A jak si hrajete spolu?

Třeba kostky...

A mladší brácha si taky hraje s váma?

Brácha? No tak on brácha si spíš chce hrát se mnou a já jsem spíš takovej trošku samotář doma, takže si radši hraju sám.

On je taky mladší, tak si chce hrát na jiný věci asi co?

No právě.

A čím se teda tak nejvíc odlišuje tvoje sestra od ostatních desetiletých lidí?

Nevim, no tak asi třeba tím chováním...

A jaký má chování? Vzteká se někdy třeba?

No tak občas se vzteká.

Co jí třeba naštvě?

No to prostě nedokážu říct asi... Jak jsem říkal, tak nevíme, co si myslí.

A myslíš, že to má nějaký vliv na tebe, že máš takovouhle sestru? Pozitivní, nebo negativní.

Tak já nevím... Asi nic.

Myslíš, že by bylo všechno stejný doma, kdyby tam ségra nebyla třeba, nebo kdyby byla zdravá?

No tak určitě by to bylo jiný, hodně. Kdyby byla zdravá, tak bychom byli prostě úplně v pohodě, bysme si pořád hráli a takhle, nebo že bych jí prostě normálně vyzvedával ze školy a takhle. To by bylo úplně jinak.

Musíte mít doma třeba nějaký denní režim, aby věděla, jak jde co za sebou?

Tak hlavně to jídlo, nebo třeba spánek, ale jinak moc ne...

No a jak to teda ovlivňuje vaši rodinu?

No tak ona to úplně jako... Prostě s tím musíme žít pořád, a hlavně se musíme starat o ní a prostě ségra je základ.

Základ?

No tak jako starání a takhle, musíme brát ohled ve všem na ní.

A neotravuje tě to třeba někdy?

Moc ne.

Už sis na to zvyknul?

Hmmm.

A nechtěl bys někdy mít klid s mámou nebo tátou...

No tak já jsem spíš ten samotář, takže já už ten klid mám.

No a jak bys popsal váš vztah se ségrou? Jak se třeba liší od toho s bráchou?

Tak oba dva jsme neslyšící.

Mladší brácha je taky neslyšící?

Ne, ten je slyšící. A vztah no my jsme prostě brácha a ségra a jsme v pohodě.

Myslíš, že jsi pro ni důležitější?

No tak já nevím, jestli jo nebo ne.

Myslíš, že se na tebe třeba těší?

No tak občas jo.

A ty se na ní těšíš?

No tak taky...

A co brácha? Je to stejný, jako se ségrou?

Ne ten je zdravější, takže...

No jasný a těšíš se na něj třeba stejně jako na ségru?

No tak na ségru se těším stoprocentně víc, protože brácha mě někdy otravuje a sestra mě neotravuje nikdy.

Ale až bude brácha starší, tak to bude asi jiný vid'...

Hm, to bude.

A je ona důležitá pro tebe?

No tak hlavně je to moje sestra, můj asi nejbližší z rodiny.

Fakt? Nejbližší bys řekl jo?

No tak úplně nejbližší ne, ale pro mě je prostě hodně důležitá.

A myslíš, že ona třeba dokáže s něčím pomoci tobě?

Tak ona mi třeba pomáhá třeba znalostma, že vim jaký to je, normální dítě neví ani třeba co je autismus.

Ptali se tě na to třeba ve škole, co to je?

No tak to se mě hodně ptaj.

A nestydíš se třeba někdy za ségru?

Ne.

A na co se tě třeba ptali ve škole? Nebo kamarádi, nemusí to být jenom ve škole.

No tak hlavně co je to ten autismus a jak to vypadá s tím žit.

Závidíš někdy ségře něco? Třeba tu pozornost?

Né nezávidim.

A co dělá ségra, když přijde ze školy, tak je vždycky doma?

No tak ona jí vyzvedává máma, takže ona je doma s mámou a někdy jí vyzvedává táta...

Nechodí, ne žádný kroužky?

Nene, kroužky to ne.

A ty s ní třeba někdy jsi samotnej?

No tak občas, když třeba máma zapomene něco nakoupit, tak rychle tam zajede a v pohodě jí pohlídám.

A co děláte o víkendech?

No tak o víkendech buď jedeme k tátovi, k babičce, nebo jsme doma anebo teďkon pojedeme do Alp a ségra bude u táty.

Takže jedete do Alp s tím bráchou, mámou a nevlastním tátou?

Jojo a takhle a já.

A těšíš se?

No tak netěším se na bráchu, jak mě bude otravovat stoprocentně, ale jinak se těším určitě.

A vzpomeneš si na nějaký zážitek se ségrou pro tebe důležitý?

No tak třeba když jsme byli se ségrou a s rodiči třikrát v Itálii, tak to bylo hodně dobrej zážitek.

To jste byli u moře?

Jojo u moře.

A ségra třeba nemá problém s tím, když se takhle změní prostředí?

Ne, ona miluje moře.

A myslíš, že máš dost prostoru sám pro sebe? Že máš dost času na svoje kroužky?

Jo mám. Já, když přijdu domů, tak jsem většinou sám doma, takže sám i chodím na kroužky a tohle.

Chodí k vám na návštěvu třeba tvoji kamarádi?

Jo chodí.

Jo? A jak třeba reagujou na sestru?

No tak jim to nevadí. Když jí viděli poprvé, tak se divili a ptali se mě, ale jinak už jsou na to zvyklý.

A kdo ti kromě rodičů nejvíc pomáhá?

Tak většinou já si pomáhám sám, ale do školy mi pomáhaj rodiče hodně.

A jak třeba chodíš na ty skupiny, myslíš, že je to dobrý k něčemu?

Jo je to dobrý, protože když jsem byl malý, tak jsem si myslel, že se to může stát jenom nám, ale pak když jsem chodil na tu skupinu, tak jsem zjistil, že ostatní děti maj s tím taky problémy a občas i horší. Takže mě to dost uklidnilo.

A co sis myslel, že se může stát jenom vám? Nebo jaké problémy jsi tam řešil?

No tak třeba i mého kamaráda bratr hodně řval, anebo měli taky zvláštní ty svoje sourozence a takhle.

Takže myslíš, že je fajn si o tom popovídat s někým, kdo tomu rozumí a kdo to třeba taky zažil?

Jo je, určitě.

A kdo myslíš, že kromě rodičů pomáhá tvojí ségře nejvíc?

Tak hlavně ten vlastní táta, nebo nevlastní taky, babička, děda, teta.

A myslíš že i tvým rodičům někdo pomáhá? Když už je toho na ně třeba moc, můžou se třeba někoho zeptat?

No tak spíš hlavně ta babička.

Čí to byl vlastně nápad, že budeš chodit na tu skupinu?

No mámy, se mě zeptala, jestli bych chtěl a já jsem si řekl, že to zkusím.

A jak už tam chodíš dlouho?

Asi nějaký dva roky.

Takže už se znáte dobře docela.

No známe, jsme spolu byli i dvakrát na táboře už.

A na to táboře jste celá rodina?

No tam jsem já a ségra a ti kluci z té skupiny. A je to skvělý tam.

Co tam třeba děláte?

Tak třeba chodíme na výlety, hrajeme hry s klukama a takovýh lencty normální aktivity na táborech.

No, takže chodíš na ty skupiny, a ještě s někým jsi mluvil o ségře takhle s nějakým jako odborníkem?

No hlavně s mámou si povídáme takhle.

S někým mimo rodinu víš, jestli ti s tím někdy ještě někdo pomáhal.

To ne, hlavně rodina.

A myslíš, že ti ty skupiny pomáhají, že ti Romana pomáhá?

No tak ona mi hlavně vysvětluje, co bych měl dělat a takhle.

A je pro tebe asi zajímavý i poslouchat ty ostatní kluky co?

Jojo spíš je poslouchám no.

Chtěl bys, aby se u vás doma třeba něco změnilo?

Asi ani ne. Je to dobrý, máme na sebe čas dost.

A co myslíš, že čeká sestru v budoucnosti?

To nedokážu říct.

Co bys tak čekal třeba? Ty třeba asi půjdeš potom někam na střední školu, možná na vysokou...

No na školu to je jasný, že já půjdu žejo a pak asi budu spíš tak vyzvedávat tu ségru až budu starší a jinak nevim jak to bude...

Myslíš, že se o ní budeš muset třeba trochu starat?

No to vim, že určitě budu.

Takže s tím počítáš, že byste spolu třeba bydleli, nebo tak.

No tak čekal jsem to trošku takhle.

A nevadí ti to?

Nene.

Takže myslíš, že pro ní budeš důležitěj vždycky?

Asi jo no.

Myslíš, že spíš budeš pomáhat ty, než ten mladší brácha?

Jojo.

Ty jsi vlastně první kluk, se kterým takhle mluvím, co chodí na takovou skupinu.

Tam je to dobrý.

Jo? Myslíš, že je to dobrý? Právě většina dětí ani o tom neví, že něco takového existuje.

No právě no.

Myslíš, že by toho mělo být víc?

Tak já neříkám úplně, že by to mělo být víc, ale je prostě dobrý to vědět.

Tak je dobře, že to teda splňuje účel, jestli ti to pomáhá.

To je pravda no.

A chtěl bys třeba vědět, nad čím ségra přemýšlí?

No to bych chtěl hodně.

Myslíš, že na to třeba někdy někdo přijde, jak to zjistit?

No to doufám hodně, ale čekám, že to bude za dlouho.

Zatím je to trochu taková záhada co?

No to je hodně no.

A ségra normálně poslouchá a je hodná?

Jo je hodná.

Tak chtěl bys mi ještě něco říct? Co bys třeba vzkázal jinej dětem, co maj doma sourozence s autismem?

Tak hlavně těm, co maj ten lehčí autismus bych řekl, ať jsou rádi, že to maj lehký, že to je dobrý, ale jinak to maj taky asi všichni těžký. Hlavně, že ten autismus je těžká nemoc prostě.

A v budoucnu se asi budeš věnovat něčemu jinému, než pomáhání někomu s postižením?

No taky bych se asi chtěl věnovat těm autistům a asi taky podle toho jakou budu mít práci.

A jakou práci bys chtěl?

Jako malej mě napadal voják, ale to asi ne anebo co mě baví, tak je ještě navrhovat a takhle.

Co navrhuješ?

Já nevim, mě hlavně baví malovat takový různý obrázky.

Takže něco výtvarného třeba?

Jojo.

Tak jo, tak ti děkuju za rozhovor.

Není zač.

Příloha č. 5 – Rozhovor s Annou

Na úvod se tě zeptám na takové obecnější otázky. Kolik ti je let?

Je mi 15.

Takže chodíš do jaké třídy?

Do prváku na střední. Na gympl teda no.

Je to normálně klasický gymnázium? Nemá žádné zaměření?

Soukromý, ale všeobecný. No trochu zaměřený na jazyky, ale ne nějak extra, spíš normální gympl.

A baví tě to?

Jo, zatím to jde.

Co tě baví za předměty?

Hlavně asi čeština a angličtina. A děják, hlavně ty humanitní, ty početní mi tolik nejdu.

Takže myslíš, že půjdeš v budoucnu tímhle směrem? Spíš humanitně zaměřená vysoká?

Jo, určitě.

A co ráda děláš ve volném čase?

Ráda si čtu, když na to mám čas, závodně skáču přes švihadlo, takže chodím většinou na tréninky. Nebo jsem s kamarádkama no.

A to máte nějaké sestavy na to skákání třeba? To jsem nikdy neviděla asi.

Jojo sestavy a třeba skáčem i rychlost, jakože na vytrvalost a co nejvíc na skákat. A už to dělám devět let, takže jsem zvyklá.

Kolik vás tak skáče v týmu?

V tý naší kategorii, nebo v tom kde jsem, je nás třeba 15, ale jinak celkově v tom týmu je nás třeba přes padesát, když počítám i ty malý děti a tak, ale s těma já se tolik nevidám. Protože ty trénujou jindy.

A máte třeba i nějaký mezinárodní soutěže?

Jojojo, teďka jsme byli v Maďarsku a byli jsme ještě v Paříži a v Portugalsku.

A myslíš, že jsi v tom úspěšná?

No teď už to dělám spíš tak jako rekreačně, už mám hodně školy, tak už nemůžu trénovat tak jako dřív.

A ještě něco máš takhle mimo školu? Nějaký další kroužek, nebo zájem?

Už ne, ale dřív jsem chodila na dramaťák, ale teď jsem s tím nějak skončila, ale jezdím na filmový tábory, kde natáčíme vždycky film. Takže možná i herectví bych se pak chtěla věnovat po gymplu, ale to ještě nevím.

Takže ty jsi tam jako herečka vždycky, nezkoušíš si třeba i jiné funkce u filmování?

Jojo, tam vždycky hraju nějakou roli.

Takže jste vždycky v nějaké skupince a každý tam dělá něco co o baví? Někdo hraje, někdo je režisér, někdo kameraman?

No nějak tak. Pak se to vždycky nahraje na cédéčko, nebo dévédéčko a máš to prostě jako takovou vzpomínku doma a je to takový hezký no. Je to jako ně nějak extra propracovanej film, ale takový amatérský, z toho tábora je to takový hezký.

To zní fakt moc hezky, to by se mi taky líbilo. Tak dál se tě zeptám, vy jste doma čtyři? Nebo kolik vás je?

Je nás pět.

Aha a můžeš mi říct něco o každém z vás?

No tak máma, tak je taková teďka hodně...no docela vystresovaná, protože Pepa je teďka v nemocnici. A zítra si pro něj jedem, na Vánoce, aby byl doma a potom tam pojede zase zpátky. Takže je taková vystresovaná. Jinak je docela občas výbušná, docela rázná, hádám se s ní asi víc než s tátou. Je taková pravdomluvná, že když se jí něco nelíbí, tak to prostě řekne. Jinak je fajn, už si s ní jako rozumím líp, už si s ní dokážu sednout a povídat si. Dřív to bylo, jakože jsem se s ní hodně hádala. No a pak táta, ten je takovej hodně velkej flegmatik. Tomu nic tolik nevadí a je takovej zpomalenej oproti mamce. Takový trošku opačný typy. Takže s tím vycházím dobře. Pak brácha, teda Pepa, a ještě Pája a ten má teda vadu řeči. Jinak jako

je normální, nemá žádné problémy s ničím jinak, jenom jako měl odklad. A ta řeč se postupně zlepšuje.

A kolik mu je?

Pájovi je sedm. Teď v lednu mu bude osm. Takže chodí do první třídy, do normální školy. Se všema vychází dobře, je hodně kamarádskej, upovídanej, i když mu občas není rozumět teda, ale ta řeč se postupně zlepšuje.

A víš o má za problém s řečí? Jak se přímo ta porucha řeči jmenuje?

No myslím, že je to prostě porucha řeči, víc nevim. Myslím, že teda bere i něco na ADHD. Pepa taky myslím bere něco na ADHD. To určitě musí brát.

No a něco o Pepovi bys mi ještě řekla?

Pepa...no tak ten, s tím to bylo teďkon takový blbý, protože on hodně začal být agresivní, protože jsme nějak nebyli schopný mu ustálit prášky, že po nějakých byl agresivní, po nějakých hrozně nabíral, jakože začal bejt hodně tlustej no. No takže jsme hodně furt chodili za doktorama a tak a oni řekli, že teda má jít do té nemocnice, aby mu tam tu medikaci nějak zkusili ustálit. No takže tam teďka je a hledaj mu ty prášky a hlavně proto tam šel, aby nebyl agresivní, protože začal bejt agresivní už i ve škole, to teda chodí do normální školy, ale do zvláštní třídy. Tam je jich pár, já nevim, deset, možná patnáct, teď fakt nevim, to fakt kecám, to nevim. A tam je to fajn no, má dobrou učitelku, takovou ráznou, ale hodnou, má jí rád no a právě, že na ní nikdy nebyl nijak ošklivej a teď začal bejt agresivní i k ní, takže se to muselo začít řešit. No, takže šel do té nemocnice.

No on už má taky docela sílu vid'?

No hodně, už mu bude deset teďka, takže už to bylo, že jsem se ho občas bála i já no. A šel hodně po tátovi, což dřív nedělal, protože táta je takovej, kterej mu to spíš jako všechno dovolil, že tolik neřešil jako třeba máma. Ta je spíš ta přísná doma, takže si pak začal dovolovat i na tátu, což se nám moc nelíbilo, že to bylo takový, že na toho měl ještě jako odstup, jak je to ten táta, takže... No tak proto no.

A přijde ti, že se rodiče věnujou stejně vám všem třem?

No tak to rozhodně asi ne no. Nejvíc asi Pepovi no, ono je to i vidět, že i oni říkaj, že to je i vidět a že je to mrzí no, že hlavně chtěli asi aby šel i do té nemocnice, že by se asi měli začít

věnovat i tomu Pájovi, jak je v první třídě a občas i mně, ale já už to tolik nepotřebuju. Nebo jako jó, ale já jsem taky ráda, když si zalezu do pokoje zase... Jako bere se na to doma ohled dost, je to takový, že když něco chce Pepa, tak se na to většinou přihlídně víc jako. Aby nebyl průšvih a nebyl nějaký to no...

A pamatuješ si, jak to bylo dřív? Jestli když si byla menší, tak ti věnovali podobně jako teď, nebo třeba tak stejně jako Pepovi?

Tak já si to tolik nepamatuju, Pepa se narodil, když mi bylo šest, takže moc nevím, jestli se mi dřív věnovali víc, asi jo, když jsem byla ten jedináček.

No a potom, i když jste byli už oba na světě, když ti bylo třeba deset, nebo dvanáct? Necítla si to třeba nějak, že by tě to mrzelo, že se ti tolik nevěnují?

No občas jo, ale když jsem byla malá, tak ani ne, spíš teď když už jsem větší, tak je to vidět, že když pak přijdu večer za těma rodičema, tak už jsou unavený a většinou spějí. Takže už je takový, že si s nima moc nepopovídám no.

A chtěla bys s nějakým z nich trávit víc času? Sama?

No to chtěla... Jako bylo by to rozhodně fajn, to jo. Ale zas je to takový blbý vůči nim, že oni už pak prostě jsou unavený, no a já se pak večer vrátím z toho tréninku, to je do sedmi a taky se třeba musím i učit někdy. Ale už teďka třeba poslední dobou jsem s nima seděla dýl u večere a jako povídali jsme si, když ještě byli takový jako při smyslech, že ještě nebyli tolik unavený, takže to bylo dobrý no.

A býváš sama spíš s mámou nebo tátou?

Noo, teď jsem byla asi víc s mámou, protože táta byl teď hodně pryč kvůli práci, jako mimo prahu, takže víc s mámou.

A mamka nepracuje? Je doma?

Mamka pracuje, má školku tam s jednou kamarádkou, tam u nás v tý vesničce.

No tak to toho má taky hodně, tři děti a vést školku.

No ona je taková, že by myslim nedokázala bejt bez práce, že pořád musí něco dělat. Že by se asi nudila, kdyby byla jen doma bez práce no.

No a teď by mě zajímalo, jak bys popsala autismus. Kdybys třeba potkala někoho, kdo o autismu nikdy neslyšel, tak jak bys mu ho popsala.

Asi nějak tak, že ten člověk je nějak mentálně zaostalejší, že třeba mu je šestnáct, ale chová se na deset. Ale jsou to samozřejmě různé druhy. Pak jsou nějaký, že jsou chytrý, na něco se specializují, něco jim jde, jsou úspěšní ve škole, někdo třeba hezky kreslí nebo něco a pak jsou takový ty který to zní hnušně, ale kterejm nejde nějak nic. Ale jsou to prostě lidi jako my, jenom prostě jsou v něčem jiný a ten svět vidí jinak no.

A v čem myslíš, že jsou jiný, nebo v čem to vidí jinak?

Vždycky mi rodiče říkali, že když jsem byla malá, že si žije (Pepa) jako někde jinde, že má svůj svět, vytváří si ho z myšlenek.

Takže čím myslíš, že je to třeba odlišný od mentální retardace? Když jsi říkala, že se ty lidi chovají, jako kdyby byli mladší, tak čím je to odlišný od samostatný mentální retardace? Co je na autismu speciálního?

Tak ty mentálně retardovaný asi vůbec necítí žádný sociální...nemaj tolik žádný sociální citění. Jako autisti asi tolik taky ne, ale vnímaj to zase nějak jinak podle mě.

V čem je třeba Pepa zvláštní? Čím se liší od vrstevníků?

Jako autistickéjch?

Nene, běžných bez autismu.

No tak hodně, když se kouká na film, tak potom hrozně opakuje ten děj. Že si ho zapamatuje a povídá ho furt dokola a používá to v různých situacích a furt se na to dívá dokola a nevdá mu to. No a já nevim no...

Takže má svůj svět a vnímá prostě věci jinak než ostatní.

Jojo přesně tak.

No a kdy sis to poprvé uvědomila, že je Pepa něčím zvláštní, že má autismus?

Zjistilo se to myslim, když mi bylo tak osm nebo devět, ale nijak jsem to jako nevnímala, nijak jsem to jako neřešila prostě. Až teď jak jsem byla starší, tak jsem to začla nějak vnímat, ale dřív jsem si toho nějak nevnímala, neřešila jsem to jako.

Takže až teď to nějak vnímáš jo?

Jo.

A myslíš, že to má nějaký vliv přímo na tebe? Že má tvůj brácha autismus.

Tak nějak určitě, protože třeba ostatní řeknou, jestli nechcem k nim domů a je to v pohodě, ale já musím brát ohled na to, že je tam Pepa, a že bych se za něj asi vlastně i trošičku styděla. Jako zní to asi ošklivě, ale je to tak prostě, protože prostě když se začne chovat divně, tak... nějaký ty moji kamarádi, který už znám dlouho, už je taky nějak zná, je na ně zvyklej, tak to je v pohodě, ale kdybych tam vzala třeba nějaký lidi ze třídy, který znám teďkon asi jen čtyři měsíce, jak jsem tom prváku, tak to si úplně představit nedokážu. Nevim jak by na ně reagoval on a hlavně jak by oni reagovali na něj, že je to takový trošku omezení tohle. Rodiče třeba říkaj, že se toho nemusím bát, ale je to tam vždycky takovýto že jako si říkam...jak by to dopadlo, a tak no.

A jak vůbec třeba brácha reaguje na cizí lidi?

Když tam přijdou nějaký moje kamarádky, který už zná, tak to už v pohodě, ty už bere jako rodinu, takže to neřeší. Ale úplně cizí...no v poslední době už je to takový, že to spíš nechá bejt, neřeší to. Zeptá se třeba jak se jmenuješ, jakože normální dítě by třeba pozdravilo a šlo dál, ale Pepa je takovej neodbytněj, že se ptá hned, jak se jmenuješ a kdo seš, to když má dobrou náladu a když ne, tak prostě odejde něco dělat.

A myslíš, že ten autismus přímo ovlivňuje chod vaší rodiny? Že se třeba musíte nějak přizpůsobit bráchovi?

Jo určitě, musíme každý léto, teda nemusíme no, ale jezdíme každý léto prostě na to stejný místo k moři, protože to tam má rád, je na to zvyklej, už jako tam jezdíme hodně dlouho. Hodně rád jezdí na hory lyžovat. Musíme tam hlavně jezdit někdy kdy tam není tolik lidí, takže většinou to bylo teďka před Vánoce, ale on je teď v tý nemocnici, takže jsme tam nejeli. Tak teďka furt vymýšlíme, jestli pojedem, nebo pojedem bez něj, nebo nepojedem.

A třeba v běžném týdnu vás to myslíš nějak ovlivňuje?

Tak asi nepůjdem jen tak na večeri někam do hospody. No do hospody to ještě jde, třeba na řízek, ale kdybychom šli do nějaký víc jako nóbl restaurace, tak to určitě ne s nim. On totiž moc neumí čekat, je takovej netrpělivej. A letadlem třeba bychom taky jen tak neletěli. Autobusem si to taky moc nedokážu představit. Takže autem všude no... I když já si myslim,

že by třeba to letadlo pak i zvládnul, ale spíš to čekání před tím odletem, že by bylo jako hodně náročný, ale tak to by se možná nějak dalo zařídit, kdyby tam máma zavolala, že jako je tenhle problém, že by nás možná nechali jít pozdějš.

Takže se asi moc nedají měnit plány ráz na ráz, všechno musíte mít dopředu vymyšlené.

No tak většinou ve všední den je to tak, že se probudí, jde do školy, potom ho vyzvedne buď babička nebo máma a jedou domů a je doma a nebo jdou k doktorovi a to mu máma vždycky předem řekne. A o víkendu je to tak, že se většinou probudí a hraje si s něčím, nebo se kouká na televizi, nebo nějaký svůj film no a když třeba řekne tátovi, že by chtěl jet do bazénu nebo na Karlštejn, tak se většinou nějak snaží domluvit, že jako po obědě, nebo prostě později a to je to čekání žejo, to je průšvih. No ale musí to vydržet, nemůže táta hned všechno odložit a někam s ním jet. Takže většinou si řekne o víkendu, co by chtěl dělat a pak se tam jede. No a já s Pájou si většinou děláme něco svého, takže mě to nijak neomezuje, když si něco vymyslí.

A jaký máte vztah s Pepou a jaký s Pájou? Liší se nějak?

No s Pájou...že toho můžu třeba obejmou, když mu čtu, tak si na mě třeba lehne... To Pepa ne, ten si sedne vedle mě, chvíli tam sedí a pak jde pryč, nevydrží tam sedět tak dlouho. S Pájou si třeba povídám, co kamarádi ve škole, to si s Pepou asi moc neřeknu žejo, protože on žádný kamarády asi moc nemá, takže s tím spíš jako na co by se chtěl podívat a jestli se mu ve škole dneska líbilo a co měl k obědu. Ale jinak si jako myslím, že se snažím s ním vycházet jako co nejlíp co to jde. Ale když mě naštvě, tak bych s ním asi mohla být víc trpělivá, poslední dobou už to bylo takový dost náročný, že jsem se pak asi občas moc brzo naštvála a já jsem z toho byla pak špatná, on z toho byl špatnej...

Tak to je asi pochopitelné, když to máš každý den. Takže myslíš, že s tím Pájou máš třeba bližší vztah?

Pája mě možná občas víc štve, protože je takovej hroznej mamánek, což mě dost vytáčí. Asi se nedá úplně říct, s kým mám bližší vztah, no asi s tím Pájou, s tím si toho řeknu víc než s Pepou.

Myslíš, že jsi pro Pepu důležitá?

To si myslím, že jo zase.

Jsou třeba nějaké činnosti, se kterými mu pomáháš ty?

To tolik ne, dřív jsem mu pomáhala něco se školou, to teď už tolik ne, jak se to zhoršovalo, ale jak je teď v té nemocnici, tak si vždycky třeba řekne, že se mnou chce mluvit, říká mámě, že chce Aničku, tak to mě třeba potěšilo. Nebo většinou chce, abych se s ním dívala na ty filmy, nebo hrála ty hry.

A koukáš se ještě? Ještě tě to neomrzelo?

Jó, když to jde tak jo. Když se třeba po dlouhý době kouká na Auta, tak to se s ním kouknu, ale že bych se s ním dívala třeba čtyřikrát denně, to už mu pak řeknu, že ne.

A hrajete si spolu?

No on si moc nehraje, on si většinou lehne a jezdí si autíčkem před sebou, nebo si posílá autíčka, takže to není takovýto úplně normální hraní, ale občas třeba u televize si s ním přehrávám ty jeho filmy. Ale zase se snažíme, aby to dělal jenom u televize, když hraje ten film, a ne třeba při obědě, když ta televize je vypnutá, tak to, aby to neříkal. Takže většinou tak no. No, anebo má třeba takovou tu kuličku, jak se pustí z té dráhy, co se postaví, tak to mu třeba stavím, nebo něco z lega.

A dokáže on pomoci s něčím tobě?

Noooo...

Nemá třeba občas náladu, že by přišel a říkal, tak já ti třeba pomůžu uklidit nádobí, nebo tak něco?

No občas mi pomáhal uklidit příbor, to uměl, udělá mi třeba pití. No většinou teď jak nemohl spát, to jsme se právě báli, jestli nemá deprese, jak to u něj nejde moc poznat, tak máma říkala, že když takhle nespí, že má deprese, ale to vždycky přišel, otevřel mi pokoj, zkontroloval, jestli tam jsem a zase zavřel a šel pryč. A jinak jako že by mi přišel s něčím pomoci, tak to moc ne.

A závidíš mu třeba něco? Když se to řekne takhle ošklivě. Třeba tu větší pozornost.

Pozornost těch rodičů docela občas jo. Jako oni mu nedávaj tolik větší pozornost, ale je vidět, že když si třeba řekne, že by něco chtěl, tak se na to bere ohled. Já bych třeba taky chtěla k tomu moří někam jinam, ale musíme brát ohled na Pepu no. Ale jinak mu toho moc nezávidím teda ty doktory a tak, to ne no.

Tak už jsi taky starší, tak budeš moct za chvíli jezdit sama s kamarádama někam.

No to už bych asi možná i mohla, ale zatím jezdím s těma rodičema.

A myslíš, že by to Pepovi třeba vadilo, kdybys nejela s nimi?

No jednou jsem s nima nejela a ptal se hodně, kde jsem. Protože já jsem s nim vždycky v tom moři ve vlnách, nebo v bazénu, různě tam s nim blbnu, hrajeme si, to jo.

A když jste doma, tak spolu tedy trávíte čas.

Jo, docela jo. Když mám náladu, tak za nim většinou dolů jdu, když třeba máma odjede někam na nákup, to za nim jdu, a něco tam s nim dělám. Udělám mu třeba tousty, když chce. Zeptám se ho, jak bylo ve škole. Ale když je protivnej, tak většinou odejdu, protože vím, že z toho nic nebude.

Ale trávíš s ním čas ráda, nebereš to jako svojí povinnost.

To jó, ale asi už bych jako se tomu jinde věnovat nemusela, to co mám doma mi stačí. Studovat bych to asi nechtěla... No leda jako se věnovat právě těm zdavejm sourozencům, co maj doma někoho postiženýho. To by mě asi bavilo, ale těm postiženejm, to asi né.

A vzpomeneš si třeba na nějaký hezký zážitek s ním? Nebo naopak nějaký hodně negativní?

Negativní jo no, když třeba chtěl utíkat k sousedům, tak to že ho musím zamykat a řvát na něj, protože mě neposlouchá, no ale pak mu řeknu, tak si jdi a on buď odejde, anebo toho nechá. Pak musím říct mámě, že tam je teda, že jsem nevěděla, co s tím mám dělat. No a hezkej, to je většinou u toho moře, když si tam s nim hraju, a nebo si s nim stavím něco z písku. Nebo i mi přijde hezký, když se na mě jen přijde podívat do toho pokoje. Nebo mě třeba fakt potěšilo, když si řekl mámě, že se mnou chce mluvit přes ten telefon, protože on dřív nechtěl vůbec telefonovat a teď si řekl, že chce Aničku, tak to mě potěší vždycky.

Takže myslíš, že na něj máš ale spíš pozitivní vzpomínky?

Spíš ty pozitivní. Snažím se mít spíš ty pozitivní.

A jak často to třeba teď bylo doma nějak nepříjemné?

Teď když tam není? Máma je hodně jako protivná, no to ne, spíš jako vystresovaná, že se jako bojí, aby to nějak nedopadlo blbě, je tady možnost, že bude pět dní tam a na víkend pojede

zpátky, jako nafurt. A že asi nechce, aby to tak jako dopadlo že jo, ale tak když to bude nejhorší, tak to asi jinak nepůjde no. Ale furt věříme tomu, že se to teďka nějak ustálí a že bude nějak schopnej nějak fungovat. Ale jinak je to vlastně takový klidný, je to takový klidnější, když tam teď není.

Takže je to vlastně trochu příjemné, že není doma?

Noo na odpočinek asi jo, ale chybí tam, to je jasný.

A myslíš, že tedy i pře to všechno máš dost času sama na sebe? Na svoje kroužky, nebo zájmy?

To jako určitě, nevěnuju se mu jako natolik, aby to nějak jako omezovalo mě. A on má ty moje kamarádky rád, takže když tam přijdou, tak je rád, protože my se známe už třeba od malička, takže on je taky zná od malička a má je rád.

A i když jsi byla mladší, tak měli rodiče dost času jezdit s tebou na všechny kroužky a tak?

No na závody nejezdili, to ne, ale mně to nevadilo, takže to jsem neřešila. Když jsem potřebovala, tak mě třeba odvezli, nebo mi odvoz zařídili, když jsem byla mladší, teď už si to zařizuju sama. Takže tohle jsem moc nevnímala, jako malá, ale oni se asi taky dost snažili, aby mě to nijak neomezovalo. Já jsem vlastně dřív kromě toho dramatačku chodila i na zpěv a na klavír, takže jsem toho měla docela hodně, teď už toho nemám tolik.

Nojo ono už je toho na gymplu potom dost, já jsem taky pak dost omezila svoje kroužky

Nojo, to je potom, že já přijdu domů a už jsem taky dost unavená a už jdu většinou spát.

A ty ještě docela dojíždíš, to musíš i brzy vstávat vid'?

No my začínáme naštěstí až od půl devátý, že ředitelka si myslí, že když se vyspíme, že je to lepší pro nás, takže o půl devátý, takže jezdím v 7:23 vlakem, takže to je v pohodě, takže většinou v 6:30 vstávám.

Takže jsi říkala, že teď už k vám tvoje kamarádky moc nechodí

Ty, co se s nima znám dlouho, tak já jich vlastně taky tolik nemám se kterejma se hodně bavím, jsou asi dvě nebo tři, ty jsou jako nejlepší a potom ve třídě, tak ty ho ještě neviděli. Jako vědí o něm, že je takovej, ale ještě u nás doma nebyly.

A jak na něj reagujou ty kamarádky? Nebo jak na něj reagovaly dřív, když ho poznaly?

No tak ona ta diagnóza s nima tak jako rostla, takže oni jakoby to braly nějak tak jako já, že když u mě byly třeba každé víkend, tak to žejo rostlo, protože já jsem je poznala třeba v první třídě a ti se teprv začalo tak nějak zjišťovat, takže to tak nějak rostlo, takže jsou na to zvyklý. Takže většinou jim to nemusím vysvětlovat, jak to doma funguje a chodí, když to vědí samy.

Takže ale jsi říkala, že se trochu bojíš, přivést někoho nového jo?

No nikoho nového ne, ještě jsem tam neměla, jakoby takhle, ta jedna holka, tak s tou to rostlo, ta druhá tu jsem poznala až v šestý třídě, ale tý jsem to říkala, jak to doma chodí a protože jí mám fakt ráda, takže jsem jí to všechno říkala a teďka u nás byla několikrát už a Pepa jí má hrozně rád a reaguje na ní fakt v pohodě a když je doma nějaká scéna, tak jí to nevádí.

A vyptávají se třeba ty tvoji spolužáci?

Jak to s ním jde v té nemocnici, to jo, to se ptají. Ptaj se mě, jak to třeba snášim já.

A obecně na autismus se třeba ptají? Ví to vůbec lidi, co to autismus je?

Hmmm tolik ne, teďka se asi vyvinula nějaká hrozně módní hláška, já nevím jestli to říkaj lidi, no v tvym věku už asi ne, ale u nás vždycky říkaj, no to je aut'ák, prostě autista a to ale není vtipný prostě, jako to není dobrý tohleto a voni no co, to je vtipný, to se říká a já říkám no ale prostě jako brácha je autista a jako fakt to vtipný není. A voni vždycky no a aha, tak to promiň, ale pak to stejně říkaj dál, no ale já už to neřeším, jenom jim to řeknu. No a ptaj se mě, jako většinou jako většinou jestli to má něco společnýho s ADHD, to hodně znaj, a ptaj se mě jestli to má s tím něco společnýho, tak jim to většinou vysvětlím tak, že prostě jim je tolik, ale chovaj se na míň, ale oni většinou znaj ty, co jsou na něco specializovaný, jako takovýty chytrý, asi o nich víc slyšej, tak jim říkám, že jsou různý druhy a že takhle to nějak jako funguje no.

A Kdo třeba kromě rodičů ti pomáhá?

No hlavně ty kamarádky no. K nikomu nechodim jako k psychologovi nebo tak. No babičky, ty většinou říkaj pomáhej mámě, má to těžký, jakože tolik neberou asi ohled na to, že já bych to mohla mít taky těžký, ale teta mě docela chápe. Ale teď jsem babičkám říkala, že jako prostě chápu, že to má máma těžký, ale maj to těžký úplně všichni v té rodině a voni říkaly

joo aha, jakože si to tolik jako neuvědomujou, že to má vliv i jako na tu psychiku těch sourozenců no.

A s kámoškama to třeba řešíš někdy?

Jo hodně, ty jako mi pomáhaj dost, teďka jak odjel do tý nemocnice, tak to bylo takový těžký, takže jako byly se mnou jako a podporovaly mě, že to je jako dobrý.

Znáš třeba ještě někoho, kdo má sourozence s nějakým postižením?

No moje bejvalá spolužačka měla, toho vlastně můžeš i znát toho sourozence, on byl v show Jana Krause. Je to na youtubu, se na to můžeš podívat, ale to je ten, co je takovej jako chytřejší autista. Chodí na normální školu, ale má asistentku teda.

Takže s tou ses o tom někdy bavila?

Jo někdy jo, bavily jsme se o tom, že je to jako těžký, ale nějak víc jsme to neřešily spolu. Ta u doma teda taky byla a jako je to docela vidět, že ví, jako jak na toho člověka má asi jako mluvit, že ví, že spoustu věcí prostě nechápe, takže tak no. Jo a můj spolužák má bráchu, kterej je mentálně retardovanej, ale je to kluk, takže s tím se o tom nebavim tolik. Jinak můj spolužák má ADHD, bere prášky a jinak myslim, že nikoho neznám.

A třeba vaše rodina se neschází s nikým, koho třeba poznali rodiče v nějaké organizaci, třeba v NAUTISu?

To ne, nebo mi to asi rodiče nikdy neřekli.

Kromě rodičů tvému bráchovi někdo pomáhá?

No má hodně rád Verču, to byla jeho asistentka, tu svojí učitelku má fakt rád, hodně rád chodí k babičkám. Jako asi je těžký říct pomáhat, to dokážou asi ty lidi s tou specializací hlavně, ale takhle jako, že je má rád, věří jim a chce být s nima, tak to má tu rodinu, babičky, občas ty moje kamarádky, ale jinak podle mě ne, kamarády nemá podle mě.

A tvým rodičům někdo pomáhá?

No to nevim, mámě podle mě jako spíš teta, jako její ségra a ta máma tý Verči myslim, že se o tom bavěj a tátovi vůbec netuším, jestli se o tom vůbec baví s někym. Von je takovej flegmatik, jako on taky podle mě moc kamarádů nemá. Jako má určitě kamarády, ale nějak to asi takle neřeší.

Takže víceméně tak v rodině se o tom bavíte jen?

Tak v rodině no, oni dva si hodně pomáhají, asi si jako hodně veřej v tomhle, že kamarádka říkala, že zná spoustu rodin, těch chlapů, co se dozvědějí, že to dítě má to postižení a odejdou od té rodiny a táta u nás zůstal, takže jsem hodně ráda. Jako nějaký hádky občas jsou, ale táta stojí při mamě, takže dobrý.

Takže s žádným odborníkem jsi nikdy o tom nemluvila?

Ne

Já jsem třeba teď zjistila, že jsou sourozenecké skupiny, to jsi nikdy nic takového nezkoušela?

Ne, já jsem nikdy nebyla takhle.

A nelákalo by tě to? Nebo neměla jsi někdy pocit, že by ti někdo mohl pomoci?

Teď už docela jo, dřív mě to nějak nelákalo, dřív jsem ani to nevěděla, že něco takového je. Já jsem jen věděla, že Pepa někam jezdí a že se to nějak řeší, neměla jsem v tom nějak přehled a no teďka docela jo, ale ne nějak jako extra. Nevím...

Že by ti třeba občas pomohlo se vypovídat u někoho, že by ti třeba poradil, jak řešit nějaký složitý situace?

No jasně no, tak to by mi asi pomohlo kdybych si povídala s tím co má taky sourozence s postižením, ale většinou se vypovídám u těch kamarádek a oni mi většinou vědí jak pomoci, když ho znaj. Takže to většinou je takhle v pohodě no.

Chtěla bys, aby se u vás doma něco změnilo?

Hmm možná, aby nebyli rodiče tak protivný, ale to je těžký takhle říct asi. Aby nebyli tak útočný, když jsou unavený, ale jinak asi ne.

A řeklas jim to třeba někdy, že tě to mrzí, že se u vás doma občas křičí?

No říkala a oni říkali, že je to mrzí taky no, ale že když jsou takový unavený tak, že vidí, že to občas přepísknou no. A ono se většinou křičí, když tam je ten Pepa a má blbou náladu, tak to většinou je dost hlučnej, ale jinak teď spíš chtěla, aby se to zlepšilo a nějaký ty prášky se ustálily.

Čekáš, že se to změní, až se vrátí?

No doufám no, že nějaký ty prášky... Jako né teďka po Vánocích, to nemám nějaký velký naděje, ale potom až tam ještě bude dál po těch Vánocích, tak doufám, že se to třeba nějak ustálí, ale i teď po těch dvou tejdnech by mohl bejt vidět nějakej malej pokrok.

A co myslíš, že ho čeká v budoucnosti?

No to nevim, ale vim že mě, že když nebude schopnej se o sebe postarat, a rodiče už tady třeba nebudou, nebo taky nebudou schopný se o něj postarat, tak to bude na mě a na bráchovi no.

Takže s tím už takhle počítáš jo?

Počítám no.

A bavíte se o tom někdy třeba s rodiči?

S rodičema občas jo, ale já nad tím hlavně docela přemýšlím, že co jako bude v budoucnu, jestli budu moct někam odcestovat a jak to bude a tak no. Brácha tolik ne, tomu je sedum, takže ten vůbec netuší.

A myslíš si, že bude třeba Pepa pracovat někde?

Jako teďka jak to bylo špatný, tak jsem si říkala, že si to fakt nedokážu představit, ale když se zamyslím zpátky, když měl ty dobrý chvíly, tak by mohl třeba někde pracovat. U nás je třeba Modrej domeček, tak tam obsluhujou takovýchle lidí, tak kdyby se třeba naučil psát, počítat, že by třeba mohl takhle někde obsluhovat a něco dělat nebo vyrábět nějaký věci, když dělaj takhle nějaký ty postižený lidi.

Možná třeba nějakou střední, nějaký učňák...

No možná jo, možná by to šlo, kdyby se naučil pořádně číst a počítat no, ale nevim, jestli jsou nějaký střední pro tyhlety lidi, jestli jsou, tak si myslím, že by to mohl dát.

Takže počítáš s tím, že v jeho budoucnosti budeš hrát důležitou roli?

No já si myslím, že jo.

Myslíš si, že spolu třeba budete muset bydlet?

No když nebude schopnej se o sebe postarat, tak právě počítám s tím, že buď bude muset bejt u mě nebo u bráchy, to se ještě neví no, nebo jako nevím jak to bude žejo v budoucnu vypadat, ale když budu mít byt, tak že bych třeba, no ve sklepě, to zní hrozně, ale jako třeba tam pod schodama někde že by měl prostě svoje patro, kuchyň a něco třeba že by měl, postel a tak.

To máš takhle promyšlené už.

No už jsem nad tím přemýšlela no, ale když budu v bytě, tak kdyby byl aspoň ve stejným baráku jako já, nebo ve stejným baráku jako druhéj brácha, protože oni se maj hodně rádi, nebo ten Pája ho má fakt hodně rád, hodně jsou spolu a Pája je na něj hodně vázanej. Máma je právě nechtěla dát spolu do školy, protože se bála, že Pája na něj bude moc vázanej a ty jeho kamarádi by si z něj mohli dělat srandu z Pepy a Pája by ho moc bránil a aby z toho nevznikl nějaký konflikt no. Takže radši chodí jinam, ale no nevím no, jestli u mě nebo u bráchy, to už asi bude na něm, co si vybere, nebo kdo bude víc schopnej se o něj postarat.

A co až budeš mít potom třeba vlastní rodinu?

No tak si asi budu muset najít nějakýho chlapa, kterej to bude chápat no a když ne, tak asi bude mít přednost rodina no, nebo nevím, to se uvidí asi. Třeba bude Pájova manželka víc ochotná, tak půjde k němu.

A svou budoucnost vidíš jak? Chceš jít na vysokou asi?

Jo určitě, po gymplu bych chtěla.

No a ještě se tě zeptám, jestli bys chtěla, aby vznikalo víc služeb, které by mohly pomoci buď tobě nebo i bráchovi, nebo myslíš si, že třeba pro bráchu je toho dost?

Já myslím, že jo, že jich jako nedostatek není. Nevím...

A chtěla bys aby přímo tobě nabídl nějakou aktivitu, nebo službu?

Tak přemýšlela jsem and tím, ale nedokážu si představit, že bych šla třeba za rodičema a řekla jim, že chci pomoci. Myslím, že oni taky hodně spolíhají na to, že to budu zvládat a že už maj hodně starostí s Pepou a že mi to přijde, že bych je nějakým způsobem zklamala a zklamala bych sama sebe. Že prostě mám v sobě něco, že mi něco říká, abych byla kvůli nim silná a vydržela to sama.

To je právě to no, že si spousta vás sourozenců říká, že to musí ustát a neřeknou si o pomoc, ale chtěla bys vlastně trochu ne?

Vlastně trošku asi jo no.

A čím si myslíš, že bys zklamala rodiče, to je přeci normální říct si o pomoc, ne?

Hmm...

Myslíš, že by to byl pro ně šok?

No to asi ne, já myslím, že oni asi vědí, jak to asi prožívám, ale to je asi podle toho, jak se chová, někdy si říkám, že bych asi potřebovala něčí pomoc, ale někdy si zase říkám, že je to v pohodě, že vlastně nikoho nepotřebuju, že zvládám jako v pohodě, když má dobrou náladu a tak, ale jde to podle té nálady. A to se asi moc nedá ovlivnit kdy bude jaká no.

A rodiče se tě někdy na to zeptali? Jestli jsi v pohodě, jestli nepotřebuješ s něčím pomoci?

To jo, to se mě ptaj, že jestli jsem smutná, tak ať za nima jdu, a tak a já většinou jim to řeknu, nebo jim řeknu, že je to v pohodě no, takže většinou tahle no.

A nechtěla bys třeba, aby se právě udělala nějaká osvěta v tomhle odvětví, dejme tomu, aby se začlo víc vnímat, že to máte taky těžký?

No určitě. Já si třeba myslím, že těch rodičů si neuvědomují jako jaký to je pro ty sourozence, že jako jsou hodně na sebe jak to vnímaj a na toho sourozence s postižením a né pak už na ty ostatní, což je podle mě špatně. Že by vždycky když jsou na nějakym sezení, tak by se jim mělo říct, že aby se zeptali i těch ostatních, že jak to jako vnímaj a tak no.

A nestalo se ti někdy, že by třeba ve škole, nebo někde na kroužcích počítali s tím, když máš toho brácha s autismem, tak budeš víc tolerantní a zvládneš všechno a dávali ti na starost, třeba nějaké slabší děti? Mně se třeba občas stává, že když se třeba ve škole, nebo někde na táboře objeví někdo, kdo má nějaký problém, moc se s ním ostatním děti nechtějí bavit, tak že ho přiřadí tomu sourozenci, jakože ten je přeci tolerantní a unese to, když má doma někoho s postižením.

To se mi nestalo, ale jako myslím si, že jsem taková jako víc chápavá, že když třeba někdo řekne ježiš ten je divnej, tak řeknu hele jako nech ho bejt, prostě je to tak jak to je, není divnej, je to člověk jako ty, jen to má prostě jinak no. Jakože nevím no, asi nikdy nebudu

chápat třeba vtipy o autistech, protože mi to prostě vtipný nepřipadá. A jako moje kamarádky jsou na to možná občas ještě víc háklivé než já, že jim řeknu, ať to neřeší a oni vždycky né, mě to štve, vždycky jsou prostě úplně našťvaný. Ale nestalo se mi, že by mi takhle někdy někoho přiřadila, možná jsem se nikým takovým v kolektivu moc neseťkala.

A připadá ti třeba, že jsi v něčem vyspělejší, než tvoji spolužáci?

No možná jo, ale nevím, teďko jak jsme starší, tak už to asi nedokážu moc posoudit. Nevím, tak oni asi nikdy nepochopěj, že nelítáme tolik letadlem, že jezdíme furt na stejný místo k moři, ale já teďka pojedu asi s tou kamarádkou do Chorvatska. No nevím no, možná se budu umět v budoucnu porovnat s nějakýma problémama víc, ale nevím...

A je něco tak závěrem, co bys ještě mi chtěla říct? Nebo k tomu, jak si připadáš jako sourozenec člověka s autismem?

Připadám si někdy smutně, ale někdy je to dobrý, někdy je s ním sranda, že to je jako v pohodě, ale někdy bych ho třeba obejmula a ono to jako moc nejde, protože prostě to nemá rád, nechce to a jinak jako je to myslím hezkej nápad, takhle se ptát i těch sourozenců a neřeší se jenom ty s postižením, je to hodně dobrý no.

To mám radost, děkuju. A četla jsi třeba někdy nějakou knížku, co by se tomu věnovala?

Jo četla jsem Řvi potichu brácho, jestli to znáš. No a pak jsem četla o nějakým klukovi, kterej má zdeformovanej obličej, je normální, jenom má zdeformovanej obličej a je to tam z pohledu jeho, mámy, táty a hodně od jeho ségry, ale to Řvi potichu brácho je jenom z pohledu tý ségry, to se mi líbilo.

Přišlo ti, že se tam v něčem s tou postavou shodneš?

Jo tak něco jako jo, že tam popisuje jako nějaký věci, jako není to tak vážný, tam byl třeba kluk, kterej musel prostě mít k večeři vždycky okolo talíře hrášek, nebo já nevím, co to tam bylo, ale jako měli to tam asi těžší, protože tam byla máma sama a bydleli v nějakým bytě, takže si i sousedi stěžovali a my jak bydlíme v baráku na tý vesnici, tak je to asi slyšet, ale sousedi nic neříkaj.

Tak jo, tak jestli už tě nic nenapadá, tak to asi můžeme ukončit a děkuju ti moc.

Není zač.

Příloha č. 6 – Rozhovor s Natálkou

Tak kolik ti je let? Tobě je jedenáct?

Ne deset mi je.

Že chodíš do čtvrté třídy, to vím a baví tě škola?

Hmmm jo...

Co tě baví ve škole?

Hmmm různé hry, když hrajeme.

A jaký předmět třeba máš, nebo nemáš ráda?

Mám ráda matiku, trochu i češtinu a tělák.

Ted' chodíte na plavání, to je dobrý?

Jooo.

Nechtěla bys normální tělák zase?

Nooo já ani nevím.

A co děláš ve volném čase, co ty máš za kroužky všechno vlastně?

No tak mám zpívání, chodím do sboru, pak chodím na mamuty.

Na mamuty?

Mamuti, to je oddíl vlastně archeo.... archeologie, hrozný slovo. Pak chodím na kung fu a to je myslim všechno.

Teda toho máš celkem hodně, tak mi řekni, co děláte na mamutech.

No jako když máme družinovou schůzku, tak hrajem různé hry a úseky, to je taková soutěž a třeba na táboře různě zkoušíme keramiku, nebo třeba vaření různé, třeba kovotepání, kovolití, takovýty pravěký řemesla.

To je teda zajímavý a co kung fu? Budeš bojovnice?

Je to bojovej sport, hlavne na ruce.

A čím se to liší třeba od karate, nebo od těch jiných bojových umění?

Používaj se tam hlavně na obranu věci a spíš to... Nesnažíme se toho člověka třeba dostat na zem, ale snažíme se ubránit třeba tomu úderu, nebo kopnutí a pak třeba jakoby protiúder a občas třeba i postřeh.

A co tě z toho baví nejvíc?

Tyjo no asi ty mamuti, ale i to zpívání.

A co ty tvoji koně?

Jo a víkendů jezdím, teďkon ještě váháme, jestli nebudu chodit na nějaký kroužek, kde budu jezdit, baví mě to hrozně.

A v Praze jsou nějaké kroužky, kde se dá jezdit na koních?

Jo jsou

Ale je to asi drahý co?

No je to hrozně drahý, takže hledáme, aby to nebylo drahý, aby tam bylo místo vůbec... No...

Takže jak často se dostaneš ke koním teď?

Tak jednou za týden zhruba, občas i dýl, ale zhruba za týden.

A tam máš nějakýho svého, na kterým jezdíš, nebo je střídáš?

Teďkon vlastně jsem střídala, tři koně teďkon jsem jela. První jsem jezdila na Viktorce, pak jsem střídala Viktorku a Dukáta, teďkon jezdím zatím jenom na Daisy, asi dvakrát jenom.

Uvidím jestli budu jezdit jenom na ní, nebo na víc.

To jsou takovýty normální velký koně?

Jo, velký, hodně velký koně.

Hnědý?

Dva jsou hnědý a jeden je bílej.

A co ještě ráda děláš? Když zrovna nemáš kroužky, ale máš volno třeba.

No třeba si hraju, mám takový hračky koní, takže buď k nim něco vyrobim nebo si s nima hraju, a to mě hodně baví, to dělám většinou a nebo i občas... No dřív jsem ještě taky chodila na modeláře letadel a pak jsme vždycky nějaký týden, nebo den šli létat na pláň s různějma dronama, letadýlkama, tak občas tam jdem si zalítat třeba s dronem.

Máte drona?

Máme, nebo dostal ho Maty, ale používáme ho občas i všichni. A ještě má Tonda, kterému trošku nefunguje a lítá si kam chce. Takže ten trochu nefunguje, ale ten druhěj perfektně. No hodně lidé má drona.

To ještě před pár lety vůbec nebylo...

To je pravda no.

Hodně dětí už mi to říkalo, že má drona.

No ona je to zábava s nima létat. My když jdeme třeba na procházku a někde si žejo lítáme, tak se občas... Třeba jednou se nám stalo, že jsme ztratili jednu vrtulku z toho, takže taky byla zábava jí hledat v trávě.

Tak jo... A kolik vás je doma?

Doma?

Jste tam ty, máma...

Táta a oba bráchové.

Dva bráchové...

Jojo dva bráchové.

Řekneš mi něco o každém z nich? Jaký je?

Tak Maty, ten je takovej...

Tomu je kolik?

Šestnáct? Jo šestnáct a je takovej fajn a no... Hraje hodně jakoby na počítači a povídá si s ostatníma a je taky v tom oddíle mamutů, taky chodí. No už je takovej vlastně polovedoucí.

Takže chodíte spolu?

No on chodí ještě v nějaký jiný den než já, chodí tři dny, úterý středa čtvrtek a on chodí i tu středu, to tam chodí vlastně nejvíc lití, takže umí i různé hry, organizovat docela dobře.

Tak o kom mi ještě povíš?

Tak Tonda, tomu je právě teď kon osmnáct a když třeba potřebuju udělat nějaký domácí úkol těžší, tak pomůže rád a dokáže, i když on je tak velký a už bere takový jiné věci, složitější, tak občas to umí i udělat takový lehčí jakoby, pro menší. Umí vysvětlit pěkně a co jsem to teď kon chtěla?

A brácha chodí na gymnázium?

Jo, počkat co jsem to chtěla říct? Hraje na piano a hrozně ho to baví, to má fakt hrozně rád, takže když hraje něco dokola, tak už mě to trochu štve, protože to slyším až do pokoje občas, takže... Ale jinak hraje pěkně. No já jsem ale něco zapoměla, co jsem teď kon chtěla říct, to je to nejhorší.

Tak třeba si vzpomeneš.

Třeba si vzpomenu.

Tak ještě něco o mamce třeba mi řekni.

Máma je hodná, jako vždy a trpělivá určitě, že se se mnou dokáže třeba nějakou dobu učit, i když mi to nejde. No a co bych o ní ještě řekla...

A co táta?

Táta je hodnej, jakoby hodně pracuje, takže většinou není doma, ale třeba o víkendu nebo o prázdninách... Je takovej hodnej, dopřeje nám čas, někam nás vezme...

Co dělá táta vůbec?

No... Nějak spojuje sítě, nebo něco s počítačema, takže občas doma, když třeba není v práci, tak má cally a musí umět dobře anglicky, protože občas někam lítá do jiných zemí na pracovní pobyty...

Myslíš, že se vám všem třem sourozencům rodiče věnujou stejně?

No tak mně a Tondovi teda hodně, Maty ten se už tak... No jako taky, ale prostě on už je takovej trošku samotář, takovej že už si to umí trochu o sebe postarat, ale jinak staraj.

Chtěla by si třeba s někým z rodiny být víc času o samotě?

Tyjo... Asi ne.

Ne? Takhle ti to vyhovuje, jak to je jo.

Hm.

Tak jak bys ty popsala autismus?

Tyjo... No... Jak bych to popsala?

Co je autismus podle tebe? Žádná odpověď není špatná, mě by jen zajímalo, jak to vnímáš ty. Nemusí to být jen u tvýho bráchy, ale tak obecně.

Jako... No že není tak pozornej, trošku ztrácí tu pozornost...

A co to teda je? Je to nějaká nemoc?

Je.

A dá se s tím něco dělat třeba?

Nooo zmírnit to jakoby, že to není takový... Že se to dá prostě trochu zmírnit, že to není až tak moc, že občas... Prostě...

Viděla jsi třeba někdy někoho jiného s autismem než bráchu?

Tyjo... No nevim, spíš ne.

Takže nevíš jak je to u ostatních lidí s autismem?

Moc ne.

Tak čím se teda ale brácha odlišuje od ostatních kluků jeho věku?

No má horší tu pozornost, pořád říká dokola nějaký ty svoje slova, jako třeba těďkon má žvyk.

Žvyk?

Žvyk, zajímavý, ani nevíme, jak to úplně vzniklo. Taky třeba mně, jak je hrozně velkej, tak mně říká ona je malá, trpaslík... Někdy je to hrozně otravný, že je to nepříjemný až a někdy si toho pomalu ani nevšímám, ale je to otravný.

Takže má vždycky nějaký slovo jo?

Jojo slova, který opakuje. Občas něco změni, přidá, odendá...

Má třeba nějaké zájmy? Něco o co se hodně zajímá?

Tak ten klavír jako hodně. Hudba, klavír. Hodně doma hraje, třeba když... Ono ho to hrozně láká, takže třeba v noci třeba pozdě, v jedenáct nebo tak, kdy v baráku už spí, tak občas chce hrát a aby nehrál, tak si to piano zaklopí a na to si naskládá knížky, aby nehrál. Jeho to prostě hrozně láká, takže prostě občas musíme říct, že prostě dost.

A myslíš, že to má nějaký vliv na tebe, že má brácha autismus?

Na mě vliv?

Hm, negativní nebo pozitivní...

Asi ne...

A ovlivňuje to nějak vaši rodinu? Chod vaší rodiny?

Noo moc ne...

Musíte se mu třeba v něčem přizpůsobit?

Trochu jo...

A v čem třeba?

Hmmm... Nevim zrovna.

Musí mu hodně máma pomáhat ještě?

Jako občas jo, třeba aby si něco nezapomněl a připomenout mu třeba, že má nějaký věci, že on na to občas zapomene, třeba na piano. A taky ho musíme občas i budít, že chodí trochu pozdějš do tý školy, protože nevydrží jakoby dávat dlouho pozor, takže to dělá pak i doma, takže ho občas musíme třeba v devět vzbudit a občas je to těžký, protože spí hrozně tvrdě, takže než on se probudí, tak to chvilku trvá.

Jak bys popsala váš vztah? Nebo jak se třeba liší od vztahu, který máš s druhým bráchou?

No... Teď úplně nevím.

Tak myslíš, že máš stejný vztah s Tondou i Matym? Třeba jak si spolu povídáte, nebo hrajete.

No...

Hrajete si spolu třeba?

Jo?

A všichni dohromady?

Jo spíš jo.

A když potřebuješ s něčím pomoci, tak za kým z nich jdeš spíš?

No když potřebuju s něčím pomoci, tak spíš k Tondovi a... No spíš k Tondovi jakoby, ale občas i za Matym, ale častěji za Tondou. Tonda to umí dobře vysvětlit a tak.

A myslíš, že seš pro bráchu důležitá?

Hmmm...

Myslíš, že třeba ty mu dokážeš s něčím pomoci?

Občas jo.

A s čím mu pomáháš třeba?

Občas mu třeba i něco připomenou, když něco zapomene. No... asi to no.

A závidíš mu třeba někdy něco?

No nevím, asi ne. Jo už vim, chytrost trošičku.

Chytrost? Vždyť jsi taky chytrá prosím tebe...

Já vim, ale... No... Malinko, spíš ne, ale trošičku. Ne tak on jako je hodně chytřej, ale spíš mu nic nezávidím.

Trávíš s ním ráda svůj volný čas?

Jo docela jo.

Neotravuje tě třeba těma zvukama někdy?

No občas jo, spíš často.

Ale stejně jsi s ním ráda?

Stejně, už jsem si celkem zvykla.

Rozčílíš se na něj někdy třeba?

Jo, právě u mě je to takový, že občas je mi to úplně fuk a ať si to říká a někdy jako se na něj už rozčílím, občas je to hodně otravný.

A rozčilí se třeba on někdy na tebe? Nebo na vás doma?

Tyjo... Spíš ne. Ale na Matyho občas kvůli nějakým třeba hrám se hodně hádaj. A třeba ještě jedna věc, když třeba někdo chce něco říct a pak si vlastně uvědomí, že vlastně si to chce nechat třeba pro sebe žejo, tak pak občas hrozně vyzvídá, že to chce vědět. Jako já to občas taky dělám, že chci vědět, co člověk chtěl říct, ale dělá to prostě hodně.

Vzpomeneš si na nějaký důležitý, ať už hezký nebo ošklivý zážitek s bráchou?

No... Určitě nějaké jo, ale nemůžu si vzpomenout. Tak kdy třeba...

Tak nějaké hezké třeba si vzpomeneš? Nějaké pozitivní?

Taky si říkám, že nějaké... Si musím vzpomenout...Teď si nějak nemůžu vzpomenout.

Tak se k tomu třeba ještě vrátíme anebo negativní zážitek si vzpomeneš?

Ani teď nevím.

Tak jo. Myslíš, že máš dost prostoru na to se věnovat svým zájmům?

Joo.

A chodí k vám domů třeba nějaký tvoji kamarádi?

Hmmm jo...

A jak reagujou na bráchu? Nebo i jak brácha reaguje na ně?

No třeba ta jedna kamarádka je právě taky docela malá, tak taky nám furt něco říká...

Vždyť ty na svůj věk nejsi vůbec malá přece!

No právě, taky si říkám! Ale prostě on je obr a jemu přijde, že jsme malý.

A tý kamarádce to třeba nevadí?

No spíš ne. Jakoby mě to vadí spíš že to říká už dlouho a jim to asi nevadí, takže spíš ne. Taky je občas teďkon vtipný, jak jsem už vyrostla, tak on občas říká: "Ono je to nějaký velký, na to, že je to furt malý", nebo něco podobného. Tak to si říkám jako... No zajímavý...

A myslíš, že třeba byly ty kámošky nejdřív překvapené, když ho viděly poprvé?

No my už se kamarádíme dlouho, takže nevím, si asi nepamatuju, když přišly poprvé.

A kdo myslíš, že třeba tobě pomáhá v životě kromě rodičů?

Kdo mi pomáhá? Tyjo... Nevím, asi i ty kamarádky občas, nebo občas třeba teta, nebo babička, tak různě no.

Kdo myslíš, že pomáhá tvému bráchovi?

Třeba babička ho občas vezme na nějaký koncert, nebo třeba my když jedeme k moři, tak on není na to velký vedro, takže s náma třeba občas nejezdí, takže třeba se na něj jdou podívat a dělaj mu společnost.

A brácha může bejt sám doma takhle, když jste pryč?

Občas jo.

A kdo myslíš, že pomáhá tvým rodičům, když už je toho na ně třeba moc?

Tyjo, to nevím.

Mluvila jsi někdy o bráchovi s nějakým třeba odborníkem?

Já nevím, asi jo.

Jo? A myslíš, že ti to pomohlo v něčem trošku?

Jo.

Jsou třeba občas nějaký věci, který tě štve a chceš to někomu říct?

Hmm občas, už spíš ne ale.

Chtěla bys, aby se u vás doma něco změnilo?

Asi ne.

Nic? Ani hraní na piano a různé zvuky?

Noo kdyby to šlo, ale nepůjde to ani náhodou.

A kdyby to náhodou šlo? Kdybychom si mohly teď cokoli vymyslet?

Tak to nevím, to by musel bejt asi nějaký zázrak.

No a kdyby takovej zázrak šel, chtěla bys něco změnit?

No já bych nejvíc asi chtěla kočku, ale Tonda má alergii na ni, na chlupy, takže i když bych chtěla, tak vím, že nemůžu. A stejně už teď kon máme papoušky, tak to nevím, jestli by se úplně kamarádili.

No možná by je chtěla lovit.

No, asi bysme je nemohli pouštět z klece prolítnout, protože kočka je skokan.

A co myslíš, že čeká třeba brácha v budoucnosti?

Tyjo, tak to vůbec nevím, co by tak mohl dělat.

Myslíš, že bude bydlet sám?

Nevím, podle mě asi ne. Potřebuje občas něco pohlídat, nebo tak, ale nevím.

A myslíš, že třeba i v tom pro něj budeš v budoucnosti důležitá? Že mu třeba pomůžeš?

Netuším, možná jo.

A slyšela jsi někdy o tom, že jsou třeba nějaký takový skupiny pro sourozence lidí s autismem? Kde si můžou vyměňovat svoje zážitky a tak.

Myslím, že někdy jo.

A myslíš, že je to k něčemu dobrý?

Jako poznáš nový lidi a tak...

Myslíš, že by ti třeba pomohlo občas i od někoho jinýho slyšet, co třeba zažívají doma?

Zajímalo by mě to, protože vlastně nevím. Asi jsem nepotkala někoho takovýho. Ale třeba jo, třeba ne.

Takže myslíš, že by třeba mělo být víc takových služeb, aby se o tom člověk mohl líp dozvědět?

No asi jo...

Tak ještě se vrátíme zpátky k tamtěm otázkám. Už tě napadl nějaký ten zážitek?

Jo no jo vlastně. Asi ne...

Napadlo tě něco k tomu, jak bys popsala autismus?

Asi taky ne.

A ještě mi teda řekni, vy, když jedete třeba v létě na dovolenou, tak jedete bez bráchy?

No zvlášť k tomu moři jenom, ale většinou ho berem s sebou jinak. K tomu moři, protože je tam hrozný vedro.

Kvůli horku, změny třeba pro něj nejsou problém.

No změny třeba na jaře, ze zimy na jaře na léto je to pro něj třeba horší, nemá rád vůbec vedro.

A ještě mi řekni, když sty se na něj třeba naštveš, tak co pak děláš?

No buď jdu do pokoje anebo na něj prostě zařvu, protože už to je prstě dost.

A poslechne tě?

Občas jo občas ne, ale spíš jo.

A zlobí tě teda jenom takhle slovně, nepošťuchujete se nějak?

Ještě na mě občas ukazuje, teda spíš častěji.

A na druhého bráchu ne? Toho takhle nezlobí?

Spíš ne, nevím proč. Občas nám chodí do pokoje prostě jen tak a občas nás tím i otravuje, jak k nám pořád chodí.

Říkáš to třeba někdy mamce, že už tě štve? Nebo to řešíš spíš sama?

Spíš s mamkou asi.

A co se děje, když on se zlobí?

Když on se zlobí? No... Tak jako řve, ale on se moc nezlobí.

A nestyděla ses za něj někdy, třeba před kamarádkama, nebo někde venku?

Spíš ne.

To je dobře. Tak jo, chtěla bys mi ještě něco říct?

Hmm asi ne.

Tak to to asi můžeme ukončit. Děkuju moc!

Není zač.

Příloha č. 7 – Rozhovor s Jonášem

Tak začneme úplně od základu, kolik ti je let?

Je mi dvanáct.

Je ti dvanáct. A chodíš teda do...

Šesté třídy.

Ještě na základku chodíš, nebo už jsi na gymplu?

Ještě na základku

A chceš jít na gympl potom?

Jo, ale až od devítky.

A víš, kam bys chtěl jít?

Ještě ne.

A tady je poblíž taky nějaký gympl ne?

Jojo na Budějárně.

A baví tě ta škola?

Baví.

Jo? A co tě baví nejvíc?

Nejvíc mě teda baví tělocvik a počítače. A ještě fyzika.

A co děláte třeba na počítačích?

Na počítačích teďka programujeme hru.

Fakt jo? A jakou hru děláte?

No nějakou jednoduchou, začátek pacmana.

Aha, to je dobrý, to jsem nikdy nedělala. A co děláš ve volném čase? Máš nějaké

kroužky?

Ve volném čase po škole mám tenis někdy, pak mám karate někdy a někdy i Minecraft.

Minecraft? Chodíte někde společně hrát minecraft?

Ano.

A kolik vás tam chodí?

Hmm devět, když je nás tam plno, a to probíhá tak, že jenom hrajeme Minecraft.

To je dobrý. A o tě baví nejvíce z toho?

No teďka mě nejvíce baví Minecraft z kroužků a pak mám ten tenis a karate. A to mě taky baví.

A ještě něco děláš? Třeba co děláš doma?

Doma teda hraju spíše na počítači, někdy něco vyplňuju a občas hraju na telefonu.

A myslíš, že by ses těm počítačům chtěl třeba věnovat i potom starší?

No možná jo, to bych asi mohl.

A o víkendech děláte třeba co?

No o víkendech někdy jezdíme k babičce, někdy teda jezdíme na výlety a někdy jsme doma.

A k babičce jezdíte všichni?

Ano.

Takže kolik vás je doma? Čtyři?

Čtyři.

A můžeš mi o každém něco říct?

Hmm to teda nevím...

No třeba jaká je mamka...

Máma teda je dobrá, se všim mi pomůže, to samý táta. S tátou teda občas hrajeme nějaké hry, někdy se spolu i bavíme, občas spolu jezdíme někde na výlety i s bráchou.

A o dělaj rodiče?

Tak máma pracuje teďkon v knihovně a táta myslim, že je inženýr.

Pak jsi tam ty, ty už jsi mi něco o sobě trochu řekl a co brácha?

No brácha teďka chodí do třetí třídy a občas ho teda chodim vyzvedávat i.

Chodíte na stejnou školu?

Ne brácha chodí někam jinam, já teda chodim jenom do jeho školy na karate. A když ho občas chodím vyzvedávat, tak někdy jsou teda na hřišti teda nebo ne a tuhle jsem si i popovídal s jeho paní učitelkou a ta mi řekla, že celou dobu mluvil o Návrat do budoucnosti, tak si to prý musela taky pustit.

A na to jste se dívali doma jo?

Jojo, na to jsme se dívali doma.

A co bys mi o něm ještě řekl?

No někdy mi teda vadí ty jeho zvuky, jak pořad dělá.

Co dělá za zvuky?

No nějak pořad piští, střílí furt. To mi právě na něm nejvíce vadí. Teďka teda má mánii v Krotitelích duchů.

V těch starejch, nebo ty nový?

Hmm obojí. Hlavně teda v těch nových a furt do něčeho teda motá Spongeboba. Mě to teda hrozně vadí.

Takže tě otravuje?

No, těmi skřeky hlavně, občas jo no.

A on chodí na běžnou školu? Normální?

No to ne, on tam má i paní asistentku ještě u toho.

No to už ale občas bývá i na normálních školách ne?

No občas jo... Ale no... to je asi všechno k němu.

Dobře a máš pocit, že se tobě a bráchovi věnujou stejně rodiče?

No myslím... Tak nějak jo.

A brácha má třeba taky nějaký kroužky?

No brácha teda nemá žádný kroužky.

A co teda tak dělá odpoledne?

No odpoledne většinou staví z lega, hraje si a hlavně teda kouká na Youtube na svym mobilu.

A to je doma sám?

No občas jo, když třeba nikdo z nás není doma a on jo.

A chtěl bys s někým z rodiny třeba trávit ještě trochu víc času než teď?

Ani ne, mně to takhle připadá dobrý.

Tak to je fajn. A hele, čím je teda tvůj brácha jinej? Má teda autismus a jak bys ty popsal autismus?

Noo... Teda hlavně ty skřeky, pořád o něčem musí mluvit...

Ted' nemluvím jen o tvém bráchovi jo, ale obecně, jak bys popsal autismus?

No to teda nevím.

Tak zkus něco vymyslet, určitě už jsi potkal i někoho jiného s autismem než bráchu, tak čím si ty lidi byli podobní třeba?

No... To nevím, teďka teda nevím.

Co je na nich zvláštního?

No jako občas vypadaj divně.

Hmmm... A když jsi třeba říkal, že brácha je teď něčím hodně zaujatej, to má vždycky takhle, že ho něco jako hodně zajímá?

Ano.

Myslíš, že třeba je tím víc zaujatej než je normální?

Ano.

A nepřijde ti třeba, že někdy trochu nevnímá? Že je jen zabranej do toho, co zajímá jeho.

Ano, přesně tak.

A jak myslíš, že on to vnímá?

No to já právě nevim.

A zajímalo by tě to?

Zajímalo.

No on to ještě nikdo moc neví...

Taky je právě blbý, že když po něm třeba něco chci, tak vždycky radši uteče za mámou a když třeba on po mně něco chce, tak já mu to zkusim vyplnit.

Takže když on po tobě něco chce, tak ty mu pomůžeš...

No se snažim mu pomoct.

A on se ti nesnaží pomoct, jde za mámou hnedka.

No...

A řekne třeba máme, že ty chceš s něčím pomoct?

No to ne, já za ním pak vždycky jdu.

A s čím třeba od něj chceš pomoct?

No já si třeba s ním chci něco zahrát a on teda radši uteče za mámou.

Jo takhle, že sis sebou třeba nechce hrát a ty bys chtěl.

No.

A s čím pomáháš ty jemu?

No třeba on se chce na něco koukat, tak já mu to třeba vyplním.

A kdy sis to poprvé uvědomil, že je brácha něčím jinej?

Asi před pěti lety.

To víš takhle přesně a jak to tak přišlo? Jak sis to uvědomil?

No přišlo to tak, že najednou začal o něčem mluvit a pak ještě dělat nějaký zvuky...

A zhruba před těma pěti lety jste to jako by zjistili všichni, nebo ty sis to začal víc uvědomovat?

Asi všichni.

Takže před pěti lety to ti bylo...sedm.

Jojo.

A od té doby máš pocit, že je to pořád stejný s bráchou?

No... nějaký dny je to horší, nějaký dny je to teda na stejno, nějaký dny je to lepší.

A v čem je to někdy horší a někdy lepší?

No horší je to v tom, že si nedá pokoj s ničím, je teda mnohem hlasitější než předtim.

Normálně je to takový v pohodě, že se to dá ještě snést. No a někdy ho skoro ani nezaslechnu.

Hm, takže když je to pro tebe třeba zrovna náročnější, tak bys třeba chtěl, aby někam odešel a tys měl chvíli klid?

No právě, třeba když jsem já u nás v pokoji, tak ho radši vyženu do obýváku.

A vy máte společnej pokoj jo?

Máme.

Takže občas bys byl radši sám jo?

No občas jo.

On je vlastně doma většinou, když jsi tam ty, když nemá kroužky vid'?

Jojo většinou jo.

A tak čím se teda odlišuje od těch ostatních dětí? Tím, že má nějaký ty zájmy...

Noo má nějaký ty zájmy, pořád o něčem chce mluvit a ještě takovýty zvuky.

A jak třeba snáší změny?

Jako jaký změny?

No to tak občas bývá, že když třeba se řekne, že půjdeme na hrad a pak se zjistí, že hrad je zavřený, tak je to pro toho člověka s autismem náročné, snáší to třeba hůř než ostatní.

Noo ze začátku občas chce a občas nechce, a když nechce, tak je pak třeba zase šťastnej, že je ten hrad zavřenej a pak je to zase naopak, takže u něj je to podle nálady.

Jasně... Takže myslíš, že to občas třeba ovlivňuje chod vaší rodiny?

Myslím, že ne.

Má třeba nějaký denní režim? Takové ty kartičky? Nějakou strukturu? Asi nemá vid'?

Nene, to nemá.

A myslíš, že to myslíš, že to má nějakej pozitivní, nebo negativní vliv na tebe, že máš bráchu s autismem?

No někdy to je pozitivní a někdy zase negativní.

A v čem je to třeba pozitivní?

No že třeba když je na mě hodnej a třeba si se mnou i hraje, že mi to třeba i nabízí, jestli bych si s ním nemohl zahrát, tak jsem teda rád, ale zase někdy je to teda horší.

Že tě třeba v něčem omezuje?

No.

A jak bys tak popsal váš vztah s bráchou?

No někdy s ním teda vycházím v pohodě, někdy to je teda horší a někdy si sebe třeba nevšímáme.

No a máš třeba nějaké bratrance nebo tak, s kým by ses vídal často?

No mám bratrance a sestřenici.

A vidáte se?

No vidáme se občas u babičky, občas jsem o prázdninách u nich a jinak se nevidáme.

Jo no anebo nějaké kamarády, tak kdybys měl popsat, čím se liší ten tvůj vztah s tvým bráchou liší od těch kamarádů, nebo bratrance třeba...

No na kamarády aspoň nemusím moc křičet, protože na bráchu křičím teda víc, protože dělá ty zvuky a nestačí mu to říct jenom jednou, protože on po chvilce zase začne. S kamarádama taky více podnikáme věci, víc si rozumíme než s bráchou, ale někdy se dá s bráchou taky rozumět.

Ale jen občas jo? Není to tak, že by sis třeba řekl, že spolu půjdete něco postavit, to on nejde jo?

Nejde no.

No a myslíš, že jsi pro něj ale důležitější?

No někdy teda jo, občas teda nevim. Občas teda když ho tak trošku naštvu.

Ale když to vezmeš tak celkově?

No myslím, že je asi rád, že má bráchu.

Takže myslíš, že jsi pro něj třeba důležitý v tom, že mu dokážeš pomoci, když tě požádá?

Ano.

A chceš mu pomoci?

No někdy teda v nějakých případech ano a někdy... No je málo případů, kdy mu nechci pomoci.

Takže on někdy ti spíš moc nepomáhá vid'? Říkal jsi, že pak běží za mámou. Za tátou ne?

Za tátou ne, vždycky za mámou.

Máma je asi taky víc doma vid'.

No.

A závidíš m někdy něco?

Hmmm asi ne.

Třeba že má víc volného času, nebo že je víc s mámou...

To ne. Já mu moc nezávídím. Jo a jak jsem vlastně říkal, že nemá žádné kroužky, tak jsem se splet, má plavání.

No a když jste třeba u babičky, tak si spolu taky nehrajete?

Spíše ne.

A co tam třeba tak děláte?

No většinou on je na telefonu. Já teda občas taky, ale většinou po obědě, my se jdeme na něco podívat v televizi a on teda občas taky přijde na chvíli, ale spíše si hraje na tom telefonu.

A to se babička nezlobí, že jste pořád na telefonu jo?

To ne, ona je hodná.

A vzpomeneš si třeba na nějaký důležitý zážitek s bráchou? Může být pozitivní i negativní, je to úplně jedno.

No třeba vzpomenu si, když jsme byli v Legolandu.

Jo? V Legolandu to bylo fajn?

Jojo, tam to bylo dobrý.

A nevzteká se třeba někdy na veřejnosti?

Ne vůbec. Pak ještě pozitivní je, třeba když si s nim hraju na televizi, to je teda málo kdy.

A třeba něco nepříjemného?

Nepříjemného? Tak to teda... No spíše jak na něj pořád musím křičet, kvůli těm zvukům. A ještě třeba když ho jenom trošku zlobím, tak on je hrozně agresivní.

Je agresivní? A co ti dělá třeba?

Štípe mě.

A ty mu to neoplácíš.

No občas mu to vrátím.

A co dělá máma, když na sebe křičíte?

Vždycky zasáhne.

Jo? A většinou to schytá on, nebo ty?

No ona vždycky napomene mě ať ho nechám a pak napomene jeho, aby mě neštípal.

A jak často se to stává, že tě takhle štípe?

Každý den. Já ho vždycky zlobím.

Teda tak to je nepříjemný co?

No jako už ho teda moc nezlobím, ale fakt jenom občas ho naštvu, občas ho pozlobím tak, až se naštvě úplně.

A když se naštvě úplně hodně, tak teda nějak křičí a štípe tě?

No ono já ho moc nenaštvu a on hnedka štípe a když ho teda pořádně naštvu, tak trochu zakřičí a pak odejde a zabouchne za sebou dveře.

A jak to řešíš ty, když jsi hodně naštvanej?

Já? Zavřu se někde v pokoji a nechám si to projít hlavou.

A myslíš, že máš tedy dost času na svoje koníčky záliby?

Jo to mám.

Nechtěl bys s nima třeba chodit na to plavání?

No to bych mohl, ale já už toho mám hodně naplánovaného, tak bych to asi nestíhal. Ale jednou jsem tam byl.

A bylo to dobrý?

Jo bylo to dobrý.

A co v létě děláte třeba? Jezdíš na tábory?

Jezdím na tábory, hnedka prvních čtrnáct dní mám první tábor, to tam teda nejsem s bráchou, protože ten právě nemá moc rád táborový hry, nechce se právě moc zapojit do kolektivu, je vždycky raději sám. Pak teda občas teda mám kroužek logopedický s nim, tam chodíme oba.

Jo? Mně přijde, že mluvíš krásně.

No já tam chodím jen kvůli němu.

Aha, abys ho podpořil.

Ano, ale tam taky chodím rád teda. Tam mám taky kamarády a tak.

Takže jste byli na logopedickém táboře spolu?

Ano.

A to je bez rodičů?

Ano, ale to nás tam vždycky jenom dovezou, třeba děda, pak tam máme myslim celej den, máme tam svačinu, oběd, to on teda moc nejí ty svačiny a obědy, tak mu vždycky máma radši sbalí ty jeho svačiny a obědy.

Je vybírávej v jídle?

Hodně.

A co třeba nejí?

No on teda nejí rajčata, který teda ještě neochutnal. Von teda hrozně moc věcí nejí, jí jenom hranolky, špagety, teda teďka moc špagety nejí, od té doby co mu tam máma dala rajčata. Pak teda jí kukuřici s rýží.

A ty jíš všechno?

No já teda zrovna moc nejím tu kukuřici, ještě ho musíme přemlouvát do guláše. Který je teda skvělý od táty. No řízek... Ve škole ho teda nesní, rybí prsty to sní tak za hodinu. On jí teda každý jídlo tak hodinu

Takže nechodí do školní jídelny?

Chodí, no ale dá si tam toho teda málo. Vždycky když mají třeba špagety, tak si dá jenom suchá špagety,

A to tě třeba neotravuje, že je takovejhle vybíravka?

No občas jo.

No to má teda mamka těžký s váma, že vaří každému něco jiného, představ si to.

No já, když třeba uvařím náš dezert.

Ty vaříš?

No občas jo.

A co třeba? Ten dezert?

No třeba kakaový bezé a to teď všem chutná i bráchovi výjimečně a ještě občas vařím teda hummus, který trvá teda jeden den, tak to teda vůbec nejí. Pak občas zkouším teda svojí pizzu, tu občas jí, ještě palačinky teda slupne v pohodě, ale musí na nich mít marmeládu a srolovaný.

No tak to jsi teda dobrej, že toho tolik uvaříš.

No a pak teda někdy jí rohlík se šunkou, já šunku teda zrovna moc nemusim, občas si teda nedá toustík, který občas jí. Jí hlavně jablka, nic jinýho.

Jasný, takže teda toho moc nejí a na těch táborech musí mít svoje jídlo.

Jojo to mu vždycky máma připraví na ten den.

A s rodičema třeba v létě jezdíte někam?

No občas někam jezdíme, občas třeba k moři.

A cestování zvládá v pohodě?

Jo to všechno zvládá v pohodě.

A chodí k vám domů třeba tvoji kamarádi?

No občas jo.

A jak třeba reagujou na bráchu?

No bráchu teda moc nevidají, já vždycky teda když jsem doma, tak jsem tam teda sám, protože brácha teda ještě je někde ve škole.

Takže není problém, když si chce pozvat kamarády třeba.

Není problém, já se vždycky zeptám, jestli k nám můžou.

A bráchovi kamarádi k vám třeba chodí?

Ne moc ne, ještě u nás nebyli.

A myslíš, že se třeba ve škole s někým trochu baví? Že má kamarády?

Baví.

Když jsi říkal, že moc nemá rád ty kolektivy a společné hry...

Ale kamarády ve škole má.

A kdo myslíš, že kromě rodičů, ti v životě nejvíc pomáhá?

Tak nejčastěji asi kamarádi, občas i brácha a někdy i učitelé.

A kdo myslíš, že pomáhá nejvíc tvému bráchovi kromě rodičů?

Asi babička s dědou a někdy i já, na tom logopedickém kroužku hlavně ti instruktoři, co tam jsou a pak hodně jeho učitelky a asistentka a kamarádi.

S čím třeba je ve škole třeba mu pomáhat?

No asi se vším.

A kdo myslíš, že pomáhá tvým rodičům?

Tak to nevím, asi hlavně já s bráchou.

A mluvil jsi třeba o svém bráchovi někdy s někým?

No někdy teda jo.

A s kým?

Ve škole s kámošema.

A chápou to třeba, že je trochu jinej než asi většina dětí co znají?

No ale jo, chápou.

Neptají se třeba, co to znamená autismus a tak?

Neptaj moc.

A s nějakým třeba dospělým, nějakým odborníkem jsi mluvil o tom?

Ne.

Chtěl bys aby se u vás třeba něco změnilo?

No hlavně ty Jendovy zvuky, aby se trošku omezily. To mluvení o něčem pořád, aby se trošku zmenšilo. A to je asi všechno.

Aby ses na něj nemusel tolik zlobit.

No.

A rodiče všechno dělají, jak mají.

Jo to je v pohodě.

Co myslíš, že čeká brácha v budoucnosti?

No nevím.

Tys říkal, že bys chtěl jít teda na gympl a pak někam na vysokou asi a co myslíš, že bude dělat brácha?

Tak to nevím, možná něco bude vyrábět třeba, to teďka nevím.

Je šikovnej?

Jo je šikovnej. Na vyrábění hrozně.

A co třeba vyrábí?

Hlavně z LEGA staví.

A stavíte taky spolu?

Ne, nikdy.

A ty už LEGO nestavíš vůbec?

Někdy jo.

A stavíte podle svého, nebo máte třeba loď a podle návodu ji stavíte?

No brácha teda staví podle svýho, já většinou jen podle návodu. Když se občas nudím, tak se teda pustím do stavění.

A myslíš že v té budoucnosti pro něj budeš ty důležitěj?

Ano, myslím, že jo.

A v čem myslíš, že pro něj budeš důležitěj třeba?

No hlavně jako podpora myslím.

A v čem ho tak můžeš podpořit?

Asi v sebevědomí a tak.

A myslíš, že i teď mu podporuješ sebevědomí?

Myslím, že jo.

Jo? A jak to tak děláš?

Asi tak, že u něj jsem a pomáhám mu.

Že ho třeba pochválíš, že něco udělal dobře.

No, tak.

A on ti to nevrací? Nebo pochválí tě taky někdy?

No občas mi řekne, že jsem dobrej třeba.

A myslíš, že třeba bude bydlet sám v pohodě a bude někde pracovat?

To teda teďka nevím, ale doufám, že se to teda naučí nějak zvládat ty svoje zvuky.

Setkal jsi se někdy s někým, kdo by měl taky sourozence s autismem? Nebo s nějakým

jiným postižením?

Hmmm ne? Myslím, že asi ne. Nevim.

No a na tom táboře už nikdo takový nebyl?

Jo tam asi jo.

A nebavili jste se spolu?

No občas jsme se spolu teda bavili, ale jenom jak se máme a tak.

A chtěl bys třeba někoho takovýho ještě potkat?

To nevim.

Že by ti třeba řekl svoje zážitky, vzájemně byste si mohli postěžovat...

No to jo.

A nikdy ti nikdo nic takového nenabídl, že jsou třeba takové skupiny?

Myslím, že ne.

Já jsem třeba byla na tokové skupině, jsou tam kluci podobně staří jako ty, hodinu hrajou nějaké hry, hodinu si povídaj o tom, co je nového a tak. Myslíš, že by tě to nebavilo třeba taková skupina?

No možná jo.

No a když se ještě vrátíme k tomu, jak bys popsal ten autismus, už tě něco napadlo?

Myslíš, že všichni lidi s autismem vypadají stejně?

To nemyslím.

A čím se třeba liší?

Ve spoustě věcí, hlavně teda občas i vzhledem, někdy i mentalitou a někdy i přízvukem teda myslím.

Přízvukem? Jakože zvláštně mluví.

No, myslím.

A proč teda, když každej je jinej, tak co myslíš, že je ale spojuje? Že mají stejnou diagnózu stejně.

No že jsou prostě odlišující od těch normálních lidí.

No a čím tak?

Asi hlavně tou mentalitou a vzhledem. No hlavně tou mentalitou.

Myslíš, že v tom třeba může hrát roli i to, jak jsi třeba říkal, že brácha není tak dobrej v komunikaci s ostatníma? Že třeba i to je důležitý?

No myslím, že jo.

Nebo, že se zaměřujou na nějaké to téma? Měl třeba brácha předtím i jiné téma, než teď?

Měl.

A co předtím měl?

Předtím měl LEGO City, pak měl hasiče a dál si nevzpomenu. Jo pak měl Star Wars.

A máte třeba doma nějaké tradice, které vyžaduje a má rád?

No večer mají takovou tradici, že si vždycky čtou a to je asi tak hlavní.

Nic jiného už jo? Není třeba něco, co se nesmí porušit, jinak by se zlobil?

No hlavně musí být hotový úkoly, což já moc nedodržuju.

A bavíš se o tom třeba někdy s mámou a tátou, že je brácha v něčem jinej?

No někdy jo, občas, ale to je jenom výjimečný.

A co si k tomu třeba říkáte?

Hlavně o těch zvucích, že mi to vadí.

A jak ti to vysvětlujou?

No že je prostě takovej jinej, než ostatní.

A že mu to musíš tolerovat?

Ano.

A dál se s tím moc nic nedělá, aby tě to neotravovalo...

No ještě mu máma udělala takovej značek, aby nedělal ty zvuky.

Aha a máte víc takových obrázků?

No máme jenom jeden a ještě mě štve, když já mu něco povídám, nebo prostě někdo z nás mu něco povídá a on prostě nevnímá vůbec a ještě něco mluví a kouká se někam do blba.

A jindy se na tebe kouká, když s ním mluvíš?

Ne, on se právě vždycky kouká někam do blba.

A je ti to nepříjemný?

Ano.

A říkáš mu, aby se na tebe koukal?

Jo.

A udělá to někdy?

Udělá, to se snaží všichni.

A zlepšilo se to, jo? Bylo to horší?

No moc ne. Jako trošku se to zlepšilo, ale většinou se kouká někam jinam.

A ve škole myslíš, že mají nějaký obrázky, aby se jim s ním líp mluvilo?

Myslim, že maj.

Ale učí se stejné věci, co ostatní děti?

Jojo, to jo, jen mu to dyl trvá.

Takže s ním musí mamka doma pořád trénovat co?

Jojo přesně tak.

A co táta?

No táta ten jenom občas s ním trénuje, když doma není máma, tak táta s ním udělá domácí úkoly.

A kdo je doma spíš hlavní? Máma nebo táta?

Así máma. Brácha se teda taky občas baví s tátou, ale teda více s mámou a já se bavím se všema úplně stejně.

A s rodičema i babičkou třeba se baví tak jen o LEGU a Krotitelích duchů?

Ano, se všema jen o tom. A mně právě zhnusí úplně všechno, o čem mluví, já už jsem to slyšel tolikrát... Každý den to všichni slyší aspoň dvakrát.

Takže třeba ty filmy, co on má rád, ty nemáš rád?

Už ne.

No a ještě něco bys mi chtěl říct? Mě nejvíc zajímá, jak to vidíš ty, jak vnímáš, jestli to nějak ovlivňuje tvůj život a chod vaší rodiny. Napadá tě ještě něco?

No hlavně ty zvuky a že mi všechno zhnusí. No a pak asi že trochu víc zaujme pozornost rodičů.

Aha a to tě mrzí třeba?

No vlastně ani ne, pro mě je to zase trochu uvolňující, že já si aspoň můžu udělat svoje věci.

Takže se třeba doma věnujou víc jemu, ale ty máš klid aspoň.

No.

A nechtěl bys někdy, aby se ti třeba taky věnovali tak, jako jemu?

No někdy jo. Občas se stane, že já chci třeba něco říct a Jenda najednou povídá a skočí mi do řeči.

A to tě musí asi taky štvát co?

To mě hrozně štve.

A to pak odejdeš, nebo mu to řekneš, že tě to štve?

No řeknu mu, aby mi neskákal do řeči. A když to pak dopovím, tak většinou začne mluvit a já

jdu radši pryč.

Tak jo. A ještě něco tě napadá, co bys mi chtěl říct?

No asi ne.

Tak ti moc děkuju za rozhovor.

Není zač.